

Учасники конференції

Deák József
Perelygin V.V.
Ponomarenko O.D.
Sklyarova L.V.
Sklyarova N.A.
Zharikov M.V.
Андрианова Е.В.
Антіпіна І.О.
Ахмадуллин У.З.
Ахмадуллина Х.М.
Бяков Д.В.
Вечер Л.С.
Вишневська Л.В.
Горбаткова Е.Ю.
Казун Я.Я.
Капітонова Н.В.
Красносельська К.М.
Перлова А.В.
Попович Т.А.
Романюк К.О.
Самойленко Н.С.
Серая З.Н.
Серый А.И.
Храмцова Ф.И.
Шелупахіна Т.В.
Юсупова К.И.

OpenSciLab.org

Наукова платформа
Open Science Laboratory

*Сучасні тенденції
та концептуальні
шляхи розвитку
освіти і педагогіки*

**Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Київ, 22 вересня 2021 р.)**

Наукова платформа

Open Science Laboratory

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
ОСВІТИ І ПЕДАГОГІКИ**

Матеріали

**VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Київ, 22 вересня 2021 року)**

Самостійне електронне текстове
наукове періодичне видання комбінованого використання

УДК 37

ББК 74

C-916

ISSN 2709-6750

Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки [зб. наук. пр.]: матеріали VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 22 вересня 2021 р.). Київ, 2021. 111 с.

Збірник містить матеріали (тези доповідей) VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки», у яких всебічно висвітлено проблеми сучасної освіти, а автори обмінюються педагогічним досвідом.

Видання призначене для вчених, педагогічних та науково-педагогічних працівників, здобувачів наукових та освітніх ступенів.

VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки»
(м. Київ, 22 вересня 2021 р.)

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:

м. Київ, Україна

E-mail: conference@openscilab.org

www.openscilab.org

Наукові праці наведені в алфавітному порядку та згруповані за напрямками роботи конференції.

Для зручності, беручи до уваги, що видання є електронним, нумерація та загальна кількість сторінок наведені з врахуванням обкладинки.

Збірник на постійній сторінці конференції: <https://openscilab.org/ru/?p=5293>

*Матеріали (тези доповідей) друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за якість та зміст публікацій несе автор.*

ЗМІСТ

* зміст інтерактивний

(натиснення на назву призводить до переходу на відповідну сторінку)

НАУКИ ПРО ОСВІТУ ТА ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ В ЦІЛОМУ

Вишневська Л.В., Попович Т.А., Капітонова Н.В.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ШКІЛЬНИХ КУРСІВ ХІМІЇ ТА БІОЛОГІЇ – ОСНОВНИЙ ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ..... 6

Перлова А.В.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 17

Самойленко Н.С.

ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ – ВИКЛИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ..... 20

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Романюк К.О.

ОБґРУНТУВАННЯ ЦІННОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРАПЕВТИЧНОГО МАЛЮНКУ ДЛЯ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ В УМОВАХ ДНЗ 26

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Ropomarenko O.D.

BOOK TRAILER AS A POWERFUL TOOL OF FORMING READER'S INTEREST OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN WITH CLIP THINKING IN THE CONTEXT OF CHILDREN'S READING CRISIS..... 30

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ

Deák József

СЛАВА ОЛИМПИОНИКАМ 5-Х ВАЛЬДОРФСКИХ КЛАССОВ В ВЕНГРИИ, В УКРАИНЕ И В РОССИИ!..... 39

Бяков Д.В.

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАНЯТИЙ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ И РАЗВИТИЕ СТУДЕНЧЕСКОГО СПОРТА В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ 46

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Вечер Л.С.

РОЛЬ СТАЖИРОВКИ В ДОПОЛНИТЕЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ
ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ 50

Серый А.И., Серая З.Н.

К МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ТЕМЫ «СФЕРИЧЕСКАЯ
АСТРОМЕТРИЯ» В КУРСЕ АСТРОНОМИИ..... 60

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Андрианова Е.В.

О МЕТОДИКЕ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЗАКОНОВ
СОХРАНЕНИЯ/ИЗМЕНЕНИЯ В МЕХАНИКЕ 69

**Ахмадуллина Х.М., Горбаткова Е.Ю., Ахмадуллин У.З., Юсупова К.И.,
Казун Я.Я.**

ПОКАЗАТЕЛИ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ:
ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ПРОГРАММЫ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕЖЕНИЯ 71

Perelygin V.V., Sklyarova N.A., Zharikov M.V., Sklyarova L.V.

EMPLOYEE TRAINING METHODS AND STAFF PROVISION FOR
NUCLEAR MEDICINE FACILITIES 81

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Антіпіна І.О.

ХОРОВА ОСВІТА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ 93

Храмцова Ф.И.

ЦИФРОВИЗАЦИЯ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЕТЕЙ И
МОЛОДЕЖИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ КАК ПРИОРИТЕТ
СТРАТЕГИИ ГОСУДАРСТВА..... 98

Шелупахіна Т.В., Красносельська К.М.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІА-ОСВІТНІХ ЕЛЕМЕНТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ
ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ 107

НАУКИ ПРО ОСВІТУ ТА ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ В ЦІЛОМУ

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ШКІЛЬНИХ КУРСІВ ХІМІЇ ТА БІОЛОГІЇ – ОСНОВНИЙ ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ

Вишневська Людмила Василівна

к.п.н., доцент кафедри хімії та фармації медичного факультету
Херсонського державного університету
ORCID ID: 0000-0001-6422-495X

Попович Тетяна Анатоліївна

к.т.н., доцент кафедри хімії та фармації медичного факультету
Херсонського державного університету
ORCID ID: 0000-0001-7449-9949

Капітонова Наталія Валентинівна

заступник директора з навчально-виховного процесу,
учитель вищої категорії, вчитель-методист
Херсонська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №30 з поглибленим вивченням
предметів природничо-математичного циклу та англійської мови
Херсонської міської ради

Освітні компоненти «Хімія» та «Біологія» закладів загальної середньої освіти мають великий потенціал і володіють значними можливостями по вдосконаленню екологічної підготовки школярів. Аналіз публікацій авторів

[1-4] та нормативних документів [5] дозволяє виділити задачі, вирішення яких буде сприяти екологічній підготовці учнів у процесі вивчення шкільних курсів хімії та біології:

- розкриття єдності органічного і неорганічного світу на основі формування знань про хімічну картину природи;
- розгляд впливу необдуманого людської діяльності на навколишнє середовище, як фактору глобального масштабу;
- розкриття на конкретних прикладах можливостей людини, озброєної хіміко-біологічними компетентностями стосовно охорони навколишнього середовища (впровадження екологічно грамотних технологій, заснованих на принципах безвідходності та утилізації шкідливих викидів, перетворення відходів у важливі народно-господарські продукти тощо);
- включення школярів в безпосередню практичну діяльність, що містить елементи екологічного пошуку, аналізу і прогнозування екологічних ситуацій;
- розкриття подвійної ролі речовин і хімічних виробництв у сучасному суспільстві.

Ці задачі можна вирішити, якщо буде виконано ряд умов:

- 1) відібрано екологічний зміст конкретних тем, що дозволить формувати в учнів знання екологічного характеру – основу для розуміння і формування позитивного відношення до проблем навколишнього середовища;
- 2) розроблено раціональні, адекватні змісту форми і методи організації учнів під час урочної і позакласної роботи. Ці форми і методи повинні забезпечити формування і розвиток елементарних вмінь у вирішенні окремих, доступних школярам екологічних задач;
- 3) продумано раціональні шляхи залучення школярів до різних видів діяльності.

Виховання відповідального відношення до навколишнього середовища (на рівні екологічної культури) можна реалізувати в різному об'ємі і з різних точок зору при викладанні всіх предметів в школі, однак навчальний матеріал з хімії та біології в цьому відношенні надає особливо широкі можливості. Це виходить

із сучасної хімії, якій властиве вивчення речовин як матеріальних носіїв хімічної форми руху матерії і хімічної реакції як прояву цієї форми [6, 7].

Аналіз програми з хімії та державного стандарту [8, 9] показав, що вона містить конкретні питання, які торкаються проблем навколишнього середовища, що виникли в зв'язку з господарською діяльністю людини.

Програма надає можливість на конкретному навчальному матеріалі з хімії формувати вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити узагальнення, спостерігати і пояснювати хімічні явища, що відбуваються в природі. В ній чітко сформульовані вимоги до вмінь поводження з хімічними речовинами у відповідності з правилами безпеки. Програмою передбачено також ознайомлення учнів з безвідходними виробництвами і технологіями, із засобами захисту навколишнього середовища від забруднень.

Курс хімії, що завершується в 9-му класі дає можливість познайомити школярів з роллю і місцем хімії в сучасній господарській діяльності людини, її впливом на навколишнє середовище і засобами запобігання негативної дії діяльності людини на флору, фауну і людський організм, пов'язаних з використанням хімічних сполук і функціонуванням хімічних виробництв.

В програмі курсу хімії введені також такі екологічні поняття, як «безвідходні технології», «хімічне забруднення», «біогенний колообіг речовин», «відновлювальні природні ресурси» тощо. Однак в підручниках хімії дуже мало уваги приділяється питанням, що стосуються збереження навколишнього середовища. Це пов'язано, очевидно, з тим, що хімія безпосередньо не вивчає живі системи. Однак навколишнє середовище, в якому ми живемо, є сукупністю речовин, які знаходяться в стані постійних хімічних перетворень. І дуже важливо, щоб умови (фактори), що впливають на ці процеси, не змінювались дуже різко [1].

Одним з важливих понять екології є поняття про фактори середовища. Шкільний курс хімії, розглядаючи хімічні елементи, їх важливі сполуки і характеризуючи їх роль в природі, може значно розширити уявлення учнів про

абіотичні фактори, одним із елементів яких є хімічний склад (кількісний і якісний) водоймищ, повітря, ґрунту. При цьому важливо звернути увагу на те, що в природі встановлена певна динамічна рівновага між цими хімічними показниками, що є певні доступні межі їх змін і що їх величина може виступати для організмів і цілих систем лімітуючим фактором.

Важливим у розвитку уявлення про взаємодію суспільства і природи є формування поняття “антропогенні фактори” і “антропогенне забруднення” (забруднення, що виникає в результаті діяльності людини, в тому числі її прямого чи непрямого впливу на інтенсивність природного забруднення).

Шкільний курс хімії має великі можливості у формуванні правильного розуміння процесу антропогенної дії на навколишнє середовище.

Виявлення ролі людини в зміні процесів, що відбуваються в природі, пов’язано, перш за все, у формуванні компетентностей про біосферу, як складну саморозвинену систему. Важливою умовою життя в біосфері є біогеохімічний колообіг речовин, що визначає взаємозв’язки між її складниками. Слід зауважити, що початкові знання з організації таких систем і колообігу речовин школярі одержують із предметів природничого циклу. В курсі хімії поглиблюються знання з хімічної природи колообігу біогенних елементів, досить широко розкривається їх роль в геохімічних і біохімічних процесах.

Хімічне забруднення найчастіше усього пов’язане з недосконалістю техніки і технологій, в результаті чого утворюється потік речовин, що порушують природні обмінні процеси в природі. Суравегіна Т. В. вважає [2], що важливо повідомляти учням, що вирішення проблеми забруднення можливо за допомогою хімії – це вдосконалення і створення нової техніки і нових технологій; використання каталізаторів, які підвищують вихід продукту і знижують утворення відходів виробництва; створення оборотного водопостачання; розробка систем утилізації відходів, залучення їх в процеси колообігу речовин і перехід всіх процесів на замкнуті технологічні цикли. Важливою складовою захисних засобів є вдосконалення методів вивчення

біологічної активності синтезованих сполук і систем, контроль за станом біосфери. Вирішенню проблем захисту навколишнього середовища сприяє і створення систем очищення відходів.

В курсі 8-го класу із цього комплексу заходів вчитель може показати використання очисних споруд. Залучаючи знання фізики, хімії, біології (5-8 класи), він може дати коротку характеристику способам очищення води, що застосовується на практиці (механічний, хімічний, біологічний).

Подальший розвиток знань про очисні споруди можливо організувати при вивченні хімії у старшій школі [10].

Традиційно головна мета навчання хімії полягає в тому, щоб ввести учня в світ речовин (як природних, так і створених людиною), закласти основу розуміння причин його різноманіття, сформулювати не тільки загальне уявлення про способи одержання і області застосування речовин, але й практичні вміння в поводженні з ними. Як правило, питання про біологічну роль речовин в шкільному курсі хімії детально не розглядається (виняток складають деякі відомості з органічної хімії), а інформація про шкідливу дію їх на живі об'єкти, про катастрофічні зміни в екосистемах практично не зустрічається ні в одному з розділів. В зв'язку з цим, основна задача вчителя хімії полягає в формуванні системних знань про хімічні аспекти екологічних проблем на основі фундаментальних хімічних знань. Ця система включає в себе знання про речовини живої і неживої природи; про взаємодії, пов'язані з проявом життя в рослинному і тваринному світі; про хімічні взаємозв'язки організмів між собою і навколишнім середовищем; про дію антропогенних факторів, як на саму людину, так і на все живе.

При відборі змісту екологічного матеріалу, що безпосередньо зв'язаний з курсом хімії середньої школи рекомендовано керуватися такими основними положеннями:

1) науковість і достовірність інформації про екологічні проблеми, що мають відношення до хімії і біології;

2) значимість цієї інформації для формування екологічного мислення учня у відповідності з його моральним ідеалом;

3) практична спрямованість інформації.

Аналіз програм, навчально-методичної літератури, змісту і структури шкільного курсу хімії дозволив виділити в ньому чотири важливих блока навчального матеріалу: “речовина”, “реакції”, “речовини і реакції у природі”, “речовини і реакції в житті людини”, в основі яких закладено відповідні хіміко-біолого-екологічні поняття, вибір яких обумовлений, з одного боку, відображенням змісту кожного блоку, а з іншого – можливістю їх послідовного систематичного формування і використання на практиці.

Розглянемо зміст кожного блоку окремо в ракурсі взаємозв'язку хіміко-біологічних та екологічних понять.

Блок “Речовина”. Крім традиційних понять про склад, будову і властивості речовин, в рамках дослідження з'являється можливість звернути увагу учнів на деякі важливі біологічні функції речовини як на рівні окремого організму, так і на рівні екосистем чи біосфери в цілому, розказати їм про подвійну роль речовини в природі в залежності від її концентрації в екосистемі (надлишок чи нестача однієї і тієї ж речовини здійснює на живий організм різний вплив); про забруднення навколишнього середовища і джерела забруднення, ввести нові поняття: “гранично допустимі концентрації” (ГДК) і “лімітуючий екологічний фактор” (ЛЕФ), що дозволяє врахувати процес біологічного накопичення речовин при їх транспортуванні по харчовим ланцюгам навіть у тому випадку, якщо ГДК тих чи інших речовин не перевищена. Можна розглянути випадки утворення нових речовин з сильними токсичними властивостями із речовин менш токсичних або навіть нешкідливих (перетворення нітратів в токсичні нітроти і нітросоаміни, утворення пероксіацилнітратів і озону при фотохімічному смогу тощо). Слід обговорити також природоохоронні заходи, направлені на збереження навколишнього середовища і стабільності природних циклічних процесів, на попередження забруднення середовища, на утилізацію

шкідливих хімічних сполук. Зміст блоку “Речовина” в стислій формі передає схема на рисунку 1.

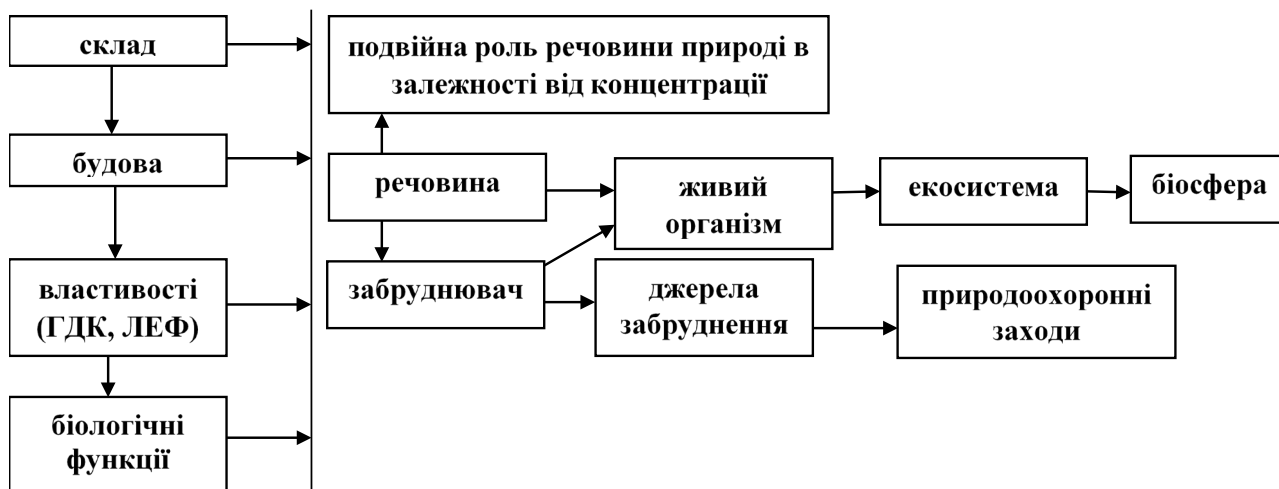

Рис.1. Зміст блоку “Речовина”.

Блок “Реакція”. Даний блок дозволяє розрити сутність хімічних і деяких біологічних процесів, що протікають в біосфері. В зв’язку з цим вводяться поняття про біокаталітичні процеси і тим самим розкривається поняття про каталітичні реакції. Головне в даній темі – формування уявлення про можливі зміни в основних циклах біогеохімічних колообігів речовин, які пов’язані з процесами забруднення біосфери (рис. 2).

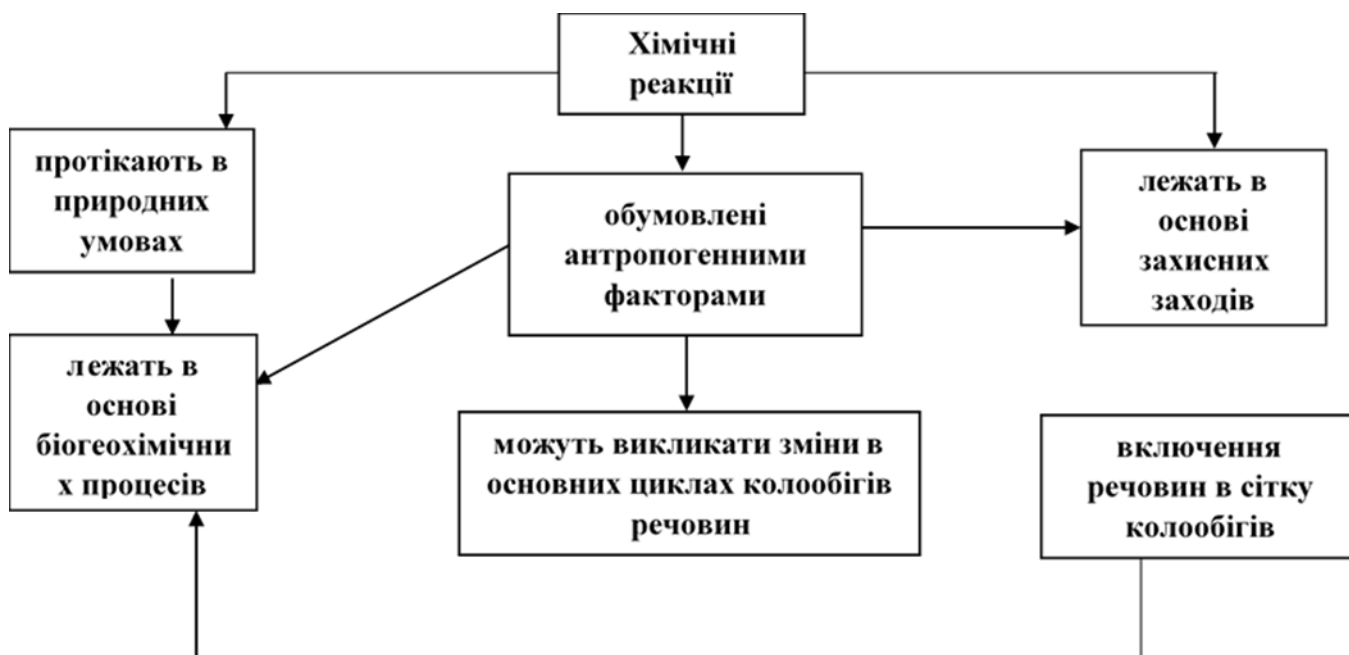

Рис.2. Зміст блоку “Реакція”.

Суть таких змін зводиться до порушення ходу біокаталітичних процесів (їх посилення чи послаблення) через зміну концентрації реагуючих речовин чи появи інших, неспецифічних для природи біокаталізаторів. Тут можна розглядати природоохоронні заходи, направлені на підтримання рівноважних умов біохімічних і хімічних процесів в біосфері. Зміст блоку “Реакція” в стислій формі передає схема на рисунку 2.

Блок “Речовини і реакції в природі”. В цьому блоці можна розглянути значення речовин та процесів їх перетворення в природі. Висвітлені тут хімічні поняття так чи інакше пов’язані з основним поняттям екології – “колообіг речовин у природі”. Тут доцільно розглядати зі школярами природоохоронні заходи, що направлені на попередження порушень кругообігу речовин (рис. 3).

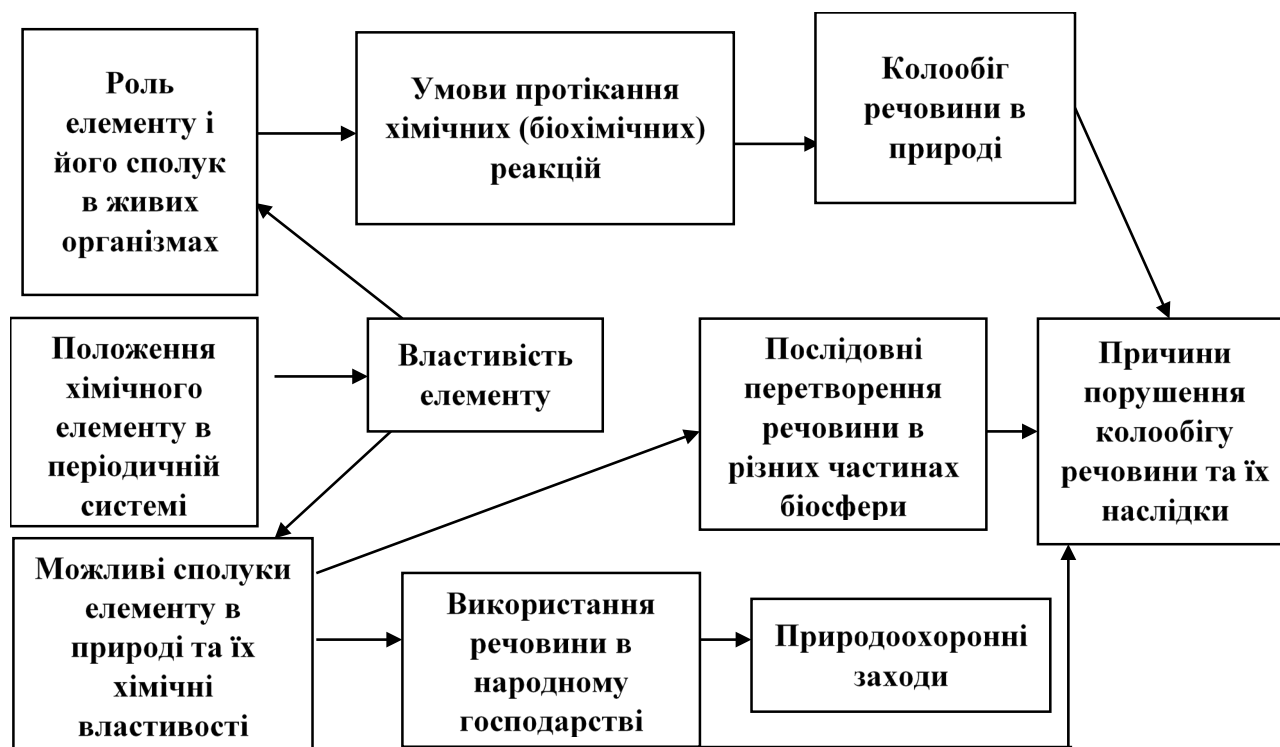

Рис. 3. Зміст блоку “Речовини і реакції в природі”.

Блок “Речовини і реакції в житті людини”. При формуванні понять даного блоку необхідно зупинитися, головним чином, на практичній їх ролі, що зумовлює формування певних компетентностей про основи хімічного виробництва, продовжує розвивати об’єктивні уявлення про види та джерела забруднення, дозволяє аналізувати наслідки включення в природний колообіг

речовин, продуктів і відходів хімічного виробництва, причини порушення природного балансу в екосистемах і біосфері в цілому. Поняття “хімічне виробництво” тісно пов’язане з такими природоохоронними поняттями як “маловідходні, безвідходні, екологічно чисті технології”, “раціональне природокористування” тощо. Також необхідно приділити увагу заходам по запобіганню забрудненню навколишнього середовища, ввести поняття про моніторинг як тривалу систему спостережень, оцінки і прогнозу стану природного середовища, мета якого – виявлення та запобігання забрудненню навколишнього середовища, шляхи цілеспрямованого використання речовин (рис. 4).

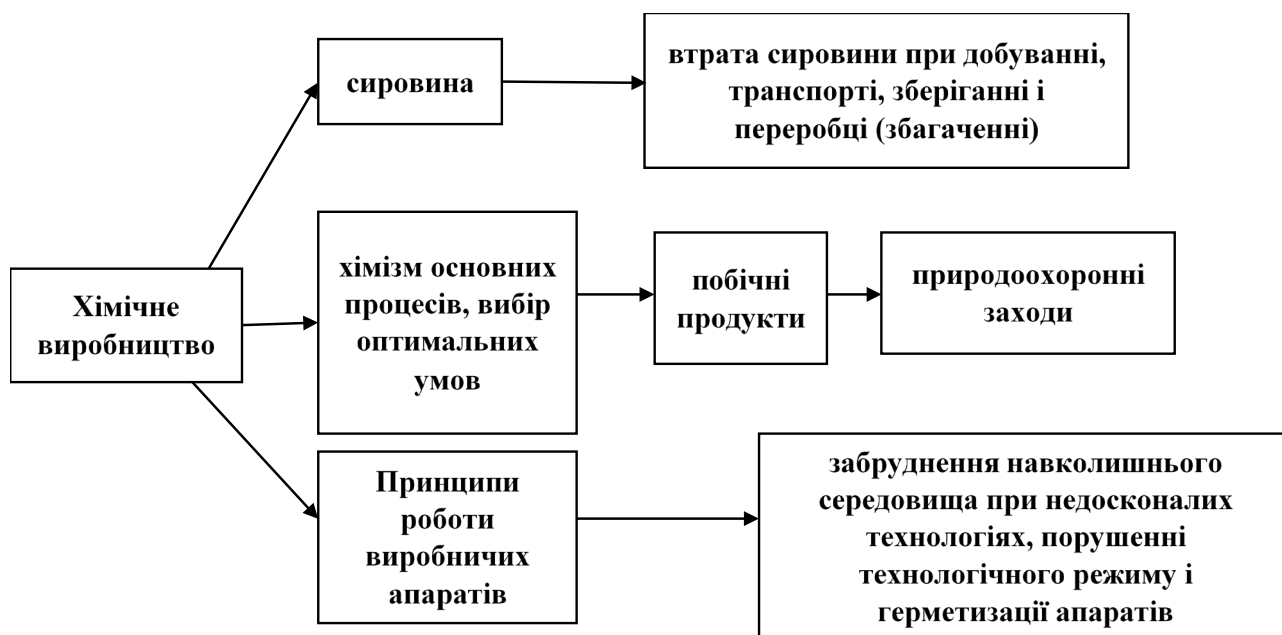

Рис. 4. Зміст блоку “Речовини і реакції в житті людини”.

Таким чином, можна конкретизувати, що шкільний курс хімії напряду пов’язаний з екологічними проблемами, оскільки може не лише мотивовано пояснити їх появу, але й знайти рішення для можливого їх запобігання. Включення школярів до розгляду глобальних екологічних проблем на міжпредметній основі дозволить їм:

- вступати в дискусії та відстоювати і популяризувати значення хімічних компетентностей у досягненні сталого розвитку суспільства;

- усвідомлювати і бути готовими пояснювати процеси, які відбуваються у живих організмах;
- самостійно досліджувати об'єкти природи у рамках виконання навчальних проєктів, поєднуючи при цьому знання природничих наук;
- готовність на рівні особистої ініціативи до оцінки екологічних ризиків і здатності до їх попередження.

Список використаних джерел

1. Пустовіт Н. Дослідження екологічної культури школярів / Н. Пустовіт, О. Краснобай // Біологія і хімія в школі. 2000. №6. С. 36
2. Суравегина И.Т. Концепция экологического образования и модели ее реализации в общеобразовательной школе. М. : Педагогика. 1990. 160 с.
3. Экологическое образование школьников /Под ред. И.Д.Зверева, И.Т.Суравегиной. М. : Педагогика, 1993. 160 с.
4. Коденко Я. Формування особистості учня засобами екології / Я Коденко // Хімія і біологія в школі. 1999. №3. С. 7.
5. Про концепцію екологічної освіти в Україні. Колегія Міністерства освіти і науки України. РІШЕННЯ N 13/6-19 від 20.12.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>
6. Вишневська Л. В., Іванищук С. М., Попович Т. А., Рябініна Г. О. Критерії, логіка виявлення та інтерпретація результатів формування відповідального ставлення респондентів до природи. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку природничих дисциплін : зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 20-21 листопада 2014 р. Полтава, 2014. С.152-155.
7. Вишневська Л. В., Спіцина І. В., Іванищук С. М., Попович Т. А., Рябініна Г. О. Необхідність, можливості і шляхи реалізації формування відповідального ставлення учнів до природи у шкільному курсі хімії. Чисте МІСТО. Чиста РІКА. Чиста ПЛАНЕТА : зб. тез та наук. ст. бго міжнар. екол. форуму, м. Херсон, 19-20 листопада 2015 р. Херсон, 2015. С. 368-373.

8. Хімія. 7-11 класи : навчальні програми, методичні рекомендації про викладання у 2019/2020 навчальному році, вимоги до оцінювання навчального предмету в закладах загальної середньої освіти / Укладач С.С. Фіцайло. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 112 с.
9. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [Електронний ресурс] / Верховна Рада України : Офіційний веб-портал Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
10. Навчальні програми для 10-11 класів / Офіційний сайт МОН України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Перлова Анна Василівна

к.мед.н., доц. кафедри терапевтичної стоматології

Вінницького національного медичного університету ім.М.І.Пирогова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2501-9069>

Медицина – це галузь наукової та практичної діяльності, що вивчає нормальні та патологічні процеси в організмі людини, різноманітні захворювання, патологічні стани, методи їх лікування, запобігання та зміцнення здоров'я людини [1]. І виходячи з визначення, ця наука повинна йти «в ногу» з часом, але на жаль, успадкувавши ситуацію, що склалася ще в середині 90-х років в Україні, й досі несе відголоски соціально-економічної кризи, системний характер якої викликає і кризу вищої школи. Останній характеризується поверхневим характером реформ університетської освіти, зниженням її якості, руйнуванням матеріально-технічної бази і вагомою не зацікавленістю практикуючих лікарів брати участь у викладацькій діяльності з наступним науково-педагогічним розвитком [2].

Таким чином, на сьогодні виникає необхідність реформування системи вищої освіти в Україні, що обумовлено багатьма об'єктивними обставинами: зараз часто можемо зустріти ситуацію, коли випускник виші, отримавши відповідний диплом, ще не готовий до роботи з обраної спеціальності з багатьох причин. І це обумовлено саме якістю навчання, рівнем засвоєних знань, умінь студентом, чого не можна досягти використовуючи застарілі підходи і методи. На превеликий жаль, абітурієнти втрачають інтерес до навчання, що спонукає до великої кількості пропусків, і відповідно отримання низького рівня знань та підготовленості до майбутньої діяльності.

Враховуючи все вищезгадане уряд України зазначив одними з основних завдань Національної стратегії розвитку освіти на період до 2021 року [3]:

1. Оновлення змісту освіти на основі досягнень сучасної медичної науки та доказової медицини
2. Якісний відбір студентів для навчання за лікарськими спеціальностями
3. Підвищення якості незалежних оцінювань навчальних досягнень студентів
4. Підвищення кваліфікації викладачів медичних університетів

Серед інноваційних освітніх технологій пропонуються практично-орієнтований, індивідуальні підходи, інтерактивне навчання для формування компетентного майбутнього лікаря. Опрацьовуються методичні розробки цих технологій: інформаційні, тренінгові, контролюючі, розвиваючі комп'ютерні програми у системі викладач - комп'ютер - здобувач, навчання в симуляційних центрах. Останнє є невід'ємною частиною освіти в умовах епідеміологічної ситуації, що склалася в світі за останні два роки. Саме такі зміни позитивно вплинули на відпрацювання теоретичних знань та вмінь на фантомах, перш ніж приступити до роботи з пацієнтами.

Якісна медична допомога неможлива без зміни культурної парадигми та створення нового професійного середовища, самовідтворюваного та незалежного [3].

Отже, інноваційні освітні технології є невід'ємною складовою формування ключових засад сучасного лікаря на всіх етапах його підготовки в поєднанні з класичними методами навчання. В центрі процесу підготовки лікаря має знаходитися пацієнт, повага до його особистості, розвиток комунікативності та клінічного мислення у студентів. Сучасні підходи до медичної освіти вимагають від викладачів володіння інтерактивним підходом до освіти, гнучкості, мати навички інформаційного пошуку, вільним володінням іноземними мовами, вмінням налаштовувати партнерські відносини зі студентами, сприяти їхньому

особистісному розвитку. Необхідність налагоджування міжнародного стажування як викладачів так і майбутніх лікарів.

Список використаних джерел

1. Лікарство // Словник української мови : у 20 т. - К. : Наукова думка, 2010—2020
2. Орест Січкоріз, Галина Литвин, Тетяна Колач, Олесь Корпан // Медична освіта в сучасному світі. Перспективи інноваційних підходів до освітніх процесів в медицині. – Режим доступу до ресурсу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1796>
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI ст.: Затв. Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013 – Режим доступу до ресурсу: https://moz.gov.ua/uploads/1/8475medical_education_analytics.pdf

ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ – ВИКЛИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Самойленко Наталя Сергіївна

Викладач кафедри східних мов Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

2020 рік вніс певні корективи у навчальний процес у країнах усього світу. Школярі, студенти та викладачі вимушені були покинути звичні шкільні класи та університетські аудиторії і вчитися працювати з дому, передаючи всю важливу інформацію через монітори своїх комп'ютерів. Такі нововведення викликали певний стрес у кожного без винятку, хто задіяний у навчальному процесі, адже сьогодні більшість шкіл працюють за старою і звичною, але не надто ефективною системою, у якій вчитель розповідає тему, учні відповідають на запитання та роблять певні вправи. Із сучасного у такій системі – це завдання у вигляді модних нині тестів та проєктів.

Дистанційне навчання дало можливість переглянути підхід до передачі інформації на уроках, взявши до уваги не тільки нові онлайн-платформи, яких останнім часом з'явилося безліч, але й особливості сприймання інформації сучасними дітьми.

Згідно з «Теорією поколінь» Н. Хоува та В. Штрауса, яка базується на твердженні, що історія суспільних процесів циклічна й «повторюється» кожні 80–90 років, сучасні вчителі мають справу з так званим поколінням Z, або «цифровим поколінням». Це учні, які народилися після 2000 року. Їх об'єднує мережа Інтернет, YouTube, мобільні телефони та різноманітні месенджери і соцмережі. Такі діти дещо інакше сприймають інформацію, ніж попередні покоління. Тож і освітні умови мають бути для них створені інакші.

О. Любченко, кризовий психолог, трансформаційний тренер, звертає увагу викладачів на наступні особливості дітей покоління Z.

1. Із дітьми гаджетів потрібно говорити «твітами», тобто коротко і з перервами, завдання розсилати на гаджети. Будь-яке завдання краще розбивати на десяток дрібних і розписувати кожен крок, не сподіваючись на допитливість. Шаблони не обмежують, а заспокоюють покоління Z. Креативність виявляється, коли вони знаходять недоліки в шаблонах або шукають нові версії.

2. Покоління Z відгороджується від усього, що викликає дискомфорт. Якщо їм цікаво і вони самі цього хочуть – готові гарувати. Як тільки з'являється «треба» – активність знижується. Тому матеріал на уроці потрібно подавати цікаво, з елементами гри та в комфортних умовах. Комфортні, стильні та модернізовані класи спонукають сучасних дітей бігти на заняття. Якщо немає матеріальної бази, слід використовувати оригінальні роздруківки та нестандартне оформлення кабінету.

3. Сучасні діти збиваються у віртуальні «зграї». Належність до групи в соцмережах для них надзвичайно важлива. Тому вчителю варто виділяти час на уроці для зворотного зв'язку, обміну досвідом, роботи у групах. Варто завести в соцмережі групу для класу, яку будуть вести діти, а не дорослі.

4. Учні люблять вести блоги, які для них стали публічними особистими щоденниками. Тому в навчанні варто організовувати як публічне, наприклад, запропонувати учням зняти відео про виконання досліду. Вони зроблять це охочіше, ніж записуватимуть результати в зошит [1].

Окрім усього вищезазначеного, дітям покоління Z притаманне кліпове мислення (слово «сір» перекладається з англійської як «фрагмент, відрізок»).

Кліпове мислення — це мислення, яке зорієнтоване на миттєве, поверхнєве сприймання інформації, що постійно фрагментарно змінюється перед очима. Ці множинні спалахи, уривки, шматочки називаються кліпами — звідси і назва. Формується в умовах сучасної кліпової культури — так називають епоху господарювання засобів масової комунікації.

У кліпового мислення є багато недоліків. Серед них:

- проблеми з великими текстами (стислі виклади пишуть добре, проблему викликають твори, перекази з підручника, читання великих об'ємів текстів; вони звикли до дозованого сприйняття матеріалу, до маленьких, яскравих шматочків; коли кліпове мислення стикається з текстом на кілька десятків сторінок, який йде суцільним простирадлом без ілюстрацій - ось тоді вони відчувають сильну перевтому і скаржаться на втому);

- нездатність до глибокого аналізу (усе, на що здатне кліпове мислення при перегляді матеріалу, - визначити, цікавий він чи ні, виділити ключову думку, побачити заховану родзинку вже не виходить; такі найважливіші розумові операції, як синтез, узагальнення, порівняння, виявляються погано сформованими, тому сучасні діти - лише споживачі інформації, але засвоїти її у повній мірі вони не можуть);

- низька концентрація уваги (багатозадачність, постійні переходи з одного на інше, мерехтіння розрізнених фрагментів розсіює увагу, і в подальшому учні вже не можуть зосередитися на якійсь конкретній темі. Дитині важко всидіти на одному місці 40 хвилин, слухаючи однотонні розповіді вчителя і однокласників у дошки. Тому найбільш досвідчені й мудрі викладачі намагаються використовувати різні види діяльності на уроці. І відеоролик прокрутити, і презентацію показати, і ілюстрації розвісити. Це хоч на якийсь час, але все-таки ловить увагу учнів).

Проте у кліпового мислення є і свої переваги, на які слід звернути увагу та використовувати у педагогічній діяльності:

- ефективна робота з уривками (вміють швидко і оперативно працювати з невеликими шматочками інформації, їм достатньо одного погляду на фрагмент, щоб уловити суть і зробити відповідні висновки, тому школярам простіше представляти матеріал у вигляді презентації і складати схеми);

- швидкість реакції (листування одразу з декількома контактами вимагає швидкого перемикання з одного чату в інший, при цьому треба пам'ятати

образ того, кому пишеш, щоб не переплутати адресатів; гортаючи новинну стрічку, люди моментально аналізують, який пост лайкнути, який репостнути, який надіслати другу або закріпити у себе в обліковому записі; клацаючи канали на пульті, потрібно за секунду охопити інформацію - що це за канал, яка передача (кіно) йде, чи викликає вона інтерес, залишитися тут або продовжити пошук; усе це розвиває швидкість реакції, яка в багатьох життєвих ситуаціях виявляється досить корисною);

- багатозадачність (сучасні діти вміють справлятися з декількома справами одночасно, досить поглянути на те, як вони виконують домашні завдання - вони можуть робити письмове завдання, котре потребує високої концентрації уваги, одночасно у них у вухах можуть бути навушники з гучною динамічною музикою, також перед ними зазвичай лежить телефон з декількома відкритими вкладками; одночасно вони спілкуються у чаті з однокласниками та переглядають нові повідомлення у соцмережах);

- імунітет від перезавантаження (люди старшого покоління не можуть фізично без шкоди для здоров'я сприймати фрагментарний і швидкий потік інформації, вони намагаються зосередити свою увагу на чомусь одному, але не встигають, їм хочеться вникнути у суть події, розібратися у ній, але на екрані з'являється вже зовсім інший сюжет – це їх дратує і втомлює; на відміну від сучасної молоді, які можуть цілу добу сидіти у гаджетах і почувати себе відмінно; кліпове мислення дозволяє їм мозку отримувати інформацію дозовано, не перевантажуючи інтелект і пам'ять, психологи називають це своєрідним механізмом адаптації до розвитку інформаційних технологій);

- охоплення інформації (людина з лінійним типом свідомості (протилежним кліповому) буде застрягати на кожному сайті, який запропонує йому пошукова система і яка буде здаватися їй необхідною, вчитуватися, розуміти, запам'ятовувати, робити позначки, щось заучувати. За день вона перегляне 3-4 таких тексти. Так, у неї буде глибоке розуміння теми, але далеко не всеосяжне, тому що якісь аспекти досліджуваного явища будуть міститися в

тексті, який знаходиться тільки на п'ятій сходинці пошукової системи, але до неї руки дійти просто не встигли. Натомість сучасний студент, імовірно за все, спочатку знайде декілька тематичних відео, за 5 хвилин ролика прослухає необхідний об'єм матеріалу, у цей час він встигне поїсти, попити та поспілкуватися із друзями в чаті, потім розпочне роботу з текстами – використовуючи голосових помічників (Аліса або Сірі), надасть команду, відкриє одразу близько 10 сайтів з перших позицій та почне швидко, вертикально їх переглядати; HTML-заголовки дозволять йому одразу визначити, чи потрібне це йому; з одного тексту скопіював один абзац, з іншого — другий. У результаті виходить набагато більше охоплення інформації за короткий проміжок часу, проте, звичайно, досить поверхневий).

Беручи до уваги усе вищезазначене, можна зробити висновок, що із ситуації, яка склалася в умовах пандемії, коли і учні, і вчителі під час локдаунів мають переходити на дистанційне навчання, можна взяти максимум корисного і створити оптимальні умови для ефективного навчання, зокрема для вивчення учнями китайської мови. Для створення таких умов уже існують безліч онлайн-платформ. Серед найбільш вдалих, на нашу думку, є онлайн-дошка Miro (miro.com). Візуально та за своїм функціоналом вона відповідає усім вимогам сучасного учня:

- під час уроку створюється міні-ком'юніті, коли кожен учень може зайти на дошку та побачити там однокласників;
- під час уроку можливо відправляти свої реакції – звичні смайли та лайки, а також можна вести чат – ставити питання та коментувати те, що відбувається на уроці;
- враховуючи особливості кліпового мислення, на дошці завдання можна розмістити таким чином, щоб види занять на уроці постійно змінювалися (як можна побачити на Рис. 1, учні можуть розібрати нові слова, почитати діалог, потім перейти по посиланню на платформу Quizlet.com, щоб завчити нові слова та виконати тест, під керівництвом вчителя зайти на платформу Kahoot.it та

позмагатися з однокласниками у тому, хто краще завчив матеріал, додатково можна переглянути відео з поточної теми та деяку додаткову інформацію).

(Рис. 1)

Підводячи підсумки, слід зазначити, що сучасні реалії хоча і мають недоліки, вносять певні корективи у навчальний процес, роблять серйозні виклики викладачам, але, у той же час, перед нами з'явилася чудова можливість переосмислити підхід до викладання, відійти від шаблонів та зробити процес навчання цікавішим та ефективнішим.

Список використаних джерел

1. Мірошникова А. Головні риси сучасних школярів та як їх спрямувати в корисне русло [Електронний ресурс]/Аліна Мірошникова. – Режим доступу: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-porozumitysya-z-tsyfrovym-rokolinnuyam-ditej-porady-psyhologa/>.
2. Гіренко Ф. І. Кліпова свідомість. – Москва: Проспект, 2016. - 256 с.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

ОБҐРУНТУВАННЯ ЦІННОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРАПЕВТИЧНОГО МАЛЮНКУ ДЛЯ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ В УМОВАХ ДНЗ

Романюк Катерина Олександрівна

к. пед. н., доцент кафедри педагогіки та психології,
Закарпатський Угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Мистецтво з давніх давен слугувало засобом втілення внутрішніх інтенцій, спілкування, перетворення задумів, ідей з ментального й духовного світу, у світ реальний. Вплив процесу малювання та дія кольору на психофізіологічний та емоційний стан людини взаправду цілющі. Не викликає здивування, що наші пращури регулярно вдавались до зображувальної діяльності у емоційно напружені часи, тим самим супроводжуючи тіло й розум до балансу.

Реалії сьогодення з постійно зростаючим ритмом життя, викликами різного рівня стресового навантаження, позначаються на емоційному стані сучасної особистості не найкращим чином. На превеликий жаль, проблема підвищеної тривожності, в силу емоційної вразливості, охоплює дедалі більше й підростаюче покоління громадян нашої держави. Відтак, пошуки “ліків” від стресу спонукають дедалі частіше звертатися до засобів зображувальної діяльності з метою досягнення ментальної й емоційної рівноваги. Значний потенціал задля цього вбачаємо у арт-терапії з її широким діапазоном елементів творчої активності. На наше переконання, застосування саме терапевтичного малюнку як одного із важелів емоційного розвитку дітей в умовах дошкільного закладу вважаємо не лише доцільним, а й необхідним в сучасних умовах життя.

Низка вчених зарубіжної теоретичної школи арт-терапії вважали, що спонтанне малювання репрезентує несвідомі думки і почуття (Naumburg, 1966);

арт-діяльність сублімує злість й інші негативні емоції (Kramer, 2001); експериментальний процес мистецтво-творення має трансформуючу й актуалізуючу особистісну силу (Silverstone, 1997). Особливе значення створенню терапевтичного простору надають вітчизняні практики арт-терапії Л.Підлипна, О.Федій, О.Брюховецька й інші вчені. Різноманітні техніки терапевтичного малювання представлено у працях У. Баєра (Beyer, 2006).

Л.Виготський надавав творчості (в тому числі й зображувальній) колосального значення, ведучи мову не про творчість геніїв, а про діяльність в якій людина уявляє, комбінує, змінює і створює щось нове, яким би крихітним цей витвір творчості не був. Цікавим є погляд вченого на зв'язок творчості й емоцій, емоцій і пам'яті. Відтак, емоція має "ніби здатність підбирати враження, думки і образи, співзвучні тому настрою, яким ми охоплені в конкретну хвилину" [2, с. 246]. Примітно, що в період дошкільного дитинства в ході творчого малювання дії дитини відрізняються інтенсивним емоційним забарвленням, при чому самі дії на рівні тіла превалюють над процесами свідомості [2]. Подальший детальний розгляд особливостей розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку з погляду досліджень психологів демонструє, що починаючи з середнього дошкільного віку дитина набуває здатності оцінювати власні вчинки з точки зору засвоєних моральних норм, в окремих ситуаціях може виявлятися відчуття обов'язку. У старшому дошкільному віці дитина вже досить вдало орієнтується у своїх відчуттях, окремі з них може виразити й словами - "я радію", "мені сумно", "я розгніваний" [3, с. 226].

Відтак, інтенсивний емоційний розвиток в період дошкільного дитинства з подальшою диференціацією й усвідомленням відчуттів, а також поглиблення інтересу до однолітків, поява дружніх міжособистісних взаємин можуть спричиняти певний рівень фрустрації для дітей в окремих випадках, де застосування терапевтичного малювання дозволить дитині знизити градус емоцій, відреагувати (прожити) емоційний стан з допомогою різних засобів малювання маючи поряд підтримуючого дорослого. Таким чином, вбачаємо в

терапевтичному малюнку великий потенціал для емоційного розвитку дітей. Без сумніву, інтерпретацію створених дітьми малюнків необхідно здійснювати психологу дошкільного закладу. На наше переконання, з дітьми педагог ДНЗ може проводити разом з дітьми терапевтичне малювання, за умови створеного довірливого простору й атмосфери прийняття, безоціночного супроводу процесу [4].

Терапевтичне малювання може здійснюватись на занятті з образотворчої діяльності дітей й бути заплановане у календарно-тематичному плануванні педагогом ДНЗ. Однак, під час перебування дитини в ДНЗ є також ранкові й вечірні години, час вільної ігрової діяльності дітей, коли дошкільник може виявити бажання до творчості. Відтак, важливо щоб для зображувальної діяльності було все необхідне в доступному для дітей місці знаходились чисті аркуші паперу, кольорові олівці (воскові й грифельні), фарби акварельні, гуашеві, для пальчикового малювання тощо. Терапевтичний ефект такого малювання буде досягнуто за умов (за О.Брюховецькою, 2014) уникнення команд, примусу; насаджування таймінгу педагогом (дитина може малювати стільки часу, скільки потребуватиме); поваги до бажання дитини не вербалізувати свої почуття і обговорювати зображене; при бажанні можна припинити малювати і почати новий малюнок; неприпустима критика витвору мистецтва чи оцінювання.

Мабуть ключове значення терапевтичного малювання для розвитку емоційної сфери дітей-дошкільників полягає в превенції емоційної ригідності, попередженню виникненню стереотипності емоційних реакцій, які за різних причин можуть блокувати творче емоційне “пристосування” дітей в різних життєвих ситуаціях. Так, У.Баєр вважає, що на цьому шляху слід оживити творчу діяльність, пробудити творчу активність і в підтримуючих умовах повправлятися знаходити творчі рішення, спробувавши нові можливості вибору [1, с.427]. Таке малювання характеризується по більшій мірі експериментуванням в кольорі,

формі, засобах і критично важливим є усвідомлення дитиною, що така свобода самовиявлення у неї є у її групі перебування.

На наше переконання, цінність терапевтичного малювання як одного із методів розвитку емоційної сфери дітей є достатньо значною для її впровадження у практику роботи педагогів дошкільних закладів і потребує подальшого ретельного вивчення з погляду її впливу на волюву, мотиваційну, діяльнісну сфери особистісного розвитку. Як бачимо аналізуючи теоретиків і практиків застосування арт-терапії, особистість тяжіє до творчої діяльності з самого раннього віку, тому створення умов для творчого самовиявлення, зокрема через терапевтичне малювання слугуватиме гармонізуючим емоції дітей чинником за умови створення підтримуючого розвивального середовища в умовах дошкільного навчального закладу.

Список використаних джерел

3. Баер У. Творческая терапия - терапия творчеством (теория и практика психотерапии, использующей разнообразные формы творческой активности) / пер. с нем. Е. Климовой и В. Комаровой. - М : Независимая фирма "Класс", 2013. 552 с.
4. Выготский Л.С. Психология развития ребёнка. - М : Изд-во Смысл, Изд-во Эксмо, 2004. 512 с.
5. Кулагина И.Ю. Колюцкий В.Н. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека : Учеб. пособ. Москва, 2010. 464 с.
6. Тарарина И. Практикум по арт-терапии в работе с детьми: науч.-метод. пособ. / Елена Тарарина. - К.: АСТАМИР-В, 2019. 256 с.

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

BOOK TRAILER AS A POWERFUL TOOL OF FORMING READER'S INTEREST OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN WITH CLIP THINKING IN THE CONTEXT OF CHILDREN'S READING CRISIS

Ponomarenko Oleksandra Dmytrivna

Kyryvyi Rih State Pedagogical University

In recent decades, during the period of digitalization, i.e. digital transformation of society, the world has seen a rapid decline in interest in reading among schoolchildren, the loss of authority of the printed book as a prestigious source of knowledge, a leading learning tool and a useful form of leisure. The continuous development of media resources, Internet technologies, the entertainment industry and the globalization of the mass media are shifting the traditional structure of reading, causing a systemic crisis of reading culture.

The results of the nationwide monitoring research of the quality of primary education on the reading competence of fourth-graders in 2018, published by the Ukrainian Center for Educational Quality Assessment, showed that 16.2% of pupils have a high level of reading competence. Instead, 13.8% of pupils failed to demonstrate a basic level of reading competence. That is, they could not find the specific information provided, make simple conclusions about the causal relationships, the sequence of events and the purpose of the actions of the characters, determine the theme of the text [2]. In 2019 an international PISA survey showed that Ukrainian pupils have a reading level «below average», and every fourth 15-year-old pupil did not reach the basic level of reading literacy. The latter means that it is difficult for 25% of readers to understand the idea of a medium-length text and the relationship between its parts and to make conclusions when they are not obvious [4].

At the same time the role of books and reading in the development of intellectual and spiritual culture of the personality of the primary school child can not be overestimated. After all, reading is a basic component of teaching and education, a means of forming life values and moral attitudes. A team of French scientists led by the world's leading cognitive neurobiologist Stanislas Dehaene found that most areas of the cerebral cortex are involved in reading, thus improving mental health, attention, short-term and long-term memory, abstract and associative thinking, creative imagination, fantasy, emotional intelligence [7]. A child who reads systematically is able to adequately and critically assess the situation, identify contradictions, quickly find the right solutions, understand the point of view and motives of another, for a long time to keep concentration on a particular object; clearly formulates his own opinion; has expressive speech, while having a rich vocabulary; improves spelling literacy; quite easily comes into contact with others.

It is important to emphasize that reading is a necessary component of lifelong learning in order to achieve one's own goals, expand knowledge and personal self-realization. V.O. Sukhomlynskyi wrote that «reading is a window through which children see and learn about the world and themselves» [5, p.347]. The famous American philosopher, editor and teacher Mortimer J. Adler, who devoted his entire life to teaching people to love and understand books, in his work «How to read a book: The Classic Guide to Intelligent Reading») calls reading hard mental work, constant learning, training of feelings and thinking. According to the researcher, reading is a «process in which the human mind overcomes new heights solely as a result of their own efforts» [6, p.230].

Primary school teachers have an extremely important goal – to form a competent reader who is able to work with different texts in paper and digital formats. This means that during the first grade school children must master the technique of reading, techniques of understanding the read and listened to the work, knowledge of books and the ability to choose them independently, the formation of spiritual needs in the book as a means of self-education. The decline in interest in reading books in the younger

generation is constantly leading to the fact that primary school children's reading skills are not formed fully enough. Therefore, today one of the priorities of teachers and parents is the development of children's interest in reading.

The multidimensionality and large amounts of information that modern man is dealing with, the high pace of life, the growing need to quickly obtain the necessary data radically change pupils' perceptions of educational material. They become prone to perceive the world through short, vivid, and emotionally appealing images. This modern phenomenon has been called clip (pixel, kaleidoscopic, mosaic) thinking.

This mental phenomenon is considered as a process of superficial and illogical reflection of many different properties of objects without taking into account the relationships between them, characterized by a fragmentary model of information perception, high speed and unsystematic switching, and lack of in-depth analysis and integrity of the world [1, p.45]. In school practice the main features of pupils' clip thinking are clearly traced – rapid distraction, concentration on one subject for no more than 5 minutes, rapid fatigue from repetitive actions, better assimilation of visualized information, surface processing of educational material and more.

Therefore, in the context of clip thinking of the younger generation to overcome the crisis of children's reading, primary school teachers should use the latest techniques and tools to generate interest in reading a book that meet the psychological characteristics of modern pupils. It is extremely important to ensure that primary school pupils perceive reading as an authoritative source of information and as a pleasant and prestigious form of leisure. It should be noted that the processes of virtualization and digitalization of modern education, the spread of innovative information and communication technologies have become a condition for the emergence and dissemination of multimedia educational products. These include, in particular, the book trailer, which, in our opinion, is one of the most effective means of promoting reading among schoolchildren. We consider the book trailer as a short intriguing video of advertising direction, which in any form visualizes the brightest moments of the

book's plot, paying attention to its features and defining features in order to interest, surprise potential audience and encourage reading the full version of the book [3, p.15].

Arguments in favor of our position on the high efficiency of the trailer as a tool to support and develop interest in reading and as an educational technology that best takes into account the peculiarities of the manifestation of clip thinking of primary school children are:

- focus on the interests of the target readership;
- maximum use of all the possibilities of visualization language, giving preference to the image over the word;
- information conciseness (duration does not exceed 3 minutes, which corresponds to the period of maximum concentration of primary school pupils at a particular object);
- fragmentary representation;
- visual range is complemented by emotionally attractive musical accompaniment and sound;
- the presence of intrigue, mystery, motivating to read and comprehend the plot of the book, act so that after watching the video the potential reader wants to know where the story begins and ends;
- performance in a creative, extraordinary, exciting and unusual form for primary school pupils;
- such a video often consists of incoherent but most spectacular events of the book's plot, which quickly change each other;
- lack of prematurely disclosed important information, clearly formulated final opinion can make pupils think about the content of the trailer and, accordingly, arouse the reader's interest [3, p.17].

The modern primary school teacher must have a method of creating a quality educational book trailer, because it depends on the pupil's first impression of the book and the strength of the desire to get acquainted with it as soon as possible. But the unsuccessful «advertising move» forms a misconception about a particular literary

work, pushes away from reading it. The book trailer can be made in any genre: cartoon, animation, slide show, video production, commercial, computer graphics, video clip, etc.

Here are some recommendations for working on creating a book trailer for primary school pupils to increase their readers' interest:

1. The selected book should be interesting for the target audience and aimed at the formation of children's social, moral and ethical, aesthetic values.

2. A prerequisite for the success of the book trailer is deep and meaningful reading of a literary work, thorough study of the biography of the writer and the historical period of creation of the literary text.

3. The plot of the video should have an incendiary incident, a climactic scene and a decline in action. However, care should be taken not to convey the entire content of the book, otherwise the recipient will lose interest in reading it. We should also not forget about the intrigue that should be at the heart of the plot, arousing interest and strong emotions.

4. Writing a script, you should immediately consider a visual presentation and, if possible, do a storyboard.

5. Visualizing the book, you should clearly understand what feelings the characters of the work are experiencing, and what feelings need to be evoked in the audience as future potential readers.

6. Monotony of the voice is poorly perceived by pupils. The ability to set intonation accents, use different types of emphasis, make logical pauses, change the tempo of speech and pitch will provide the author of the book trailer the opportunity not only to say but also to be heard.

7. It is necessary to adhere to a uniform visual style. These can be pictures, photographs, scanned book illustrations, hand-drawn illustrations, videos taken by yourself or found on the Internet.

There are different ways to implement a book trailer project within the educational process in primary school. Literary reading lessons have the greatest

opportunities for this. The teacher needs to think clearly about how he wants to use this form of work. Due to the lack of mastery of information and communication technologies in the early school years, the creation of a trailer, of course, is more for teenagers, but smaller children can try their hand with the help of teachers and parents. It will be appropriate to start the introduction of this educational technology at the beginning of reading lessons by broadcasting to pupils created by the teacher book trailers. From these intriguing commercials children will learn about new, previously unknown books. The teacher can ask the children to look for them in the home library, and if they do not find them, go to the school library. The interest in reading in this case arises spontaneously and unconsciously due to the emotional appeal and novelty of the object. Of course, children will be delighted with the new, previously unknown type of commercials, and they will definitely want to try to create them themselves. This is the main essence of the book trailer as a powerful stimulus to reading: to create such a video product the pupil must read a literary work, deeply analyze and comprehend its plot.

Subsequently, the teacher can devote one lesson or extracurricular time to acquainting children with different types of trailers and available to them methods of their creation. And after that pupils can start directly to implement their own book trailer. Of course, it is better to introduce such work as extracurricular project, because the creation of a quality and interesting product involves the use of carefully selected content, and it takes time. Children should be taught to work not only with the computer, but also in the library at the stage of choosing a book and building a script. It should also be noted that there are many programs available for use by primary school children for video editing, which are easy to use via a smartphone (for example, YouCut, InShot). These applications allow you to combine and overlay photos and videos, record audio, make transitions, add music, stickers and video filters, insert text with different fonts and sizes, and more.

It should be noted that pupils can try themselves in the role of actors, sounding the text, acting out scenes from the work on video, and thus prepare the original content

for the trailer. It is important to stimulate word-formation activity and oratory activity of children. After creating and demonstrating the book trailer, it is advisable to organize a discussion of positive moments: what is interesting in each of the videos, what makes them special and what the audience liked. The teacher needs to create a situation of success for pupils, provide opportunities for self-expression and self-actualization by reading literary texts and creating a creative product. By recording book trailers children learn to articulate thoughts clearly and concisely, which will later help in writing a quality essay. It is possible to offer children both individual, and group form of work on this project.

The book trailer can be created not only for the book itself, but also for the author's biography, because the artist's work is closely connected with his biography, inner world, personality traits, emotional state and experiences at a certain stage of life. Amazing and intriguing story about little-known events in the life of the writer, visual perception of his appearance, place of birth and residence will not leave children indifferent and will serve as an effective incentive to read the works of a prominent figure.

During the educational process in primary school, the book trailer can be used not only in reading lessons. It all depends solely on the imagination of the teacher. For example, he can interest pupils in the first lesson of any discipline by showing them a self-created trailer for the textbook. Most modern children are convinced that school textbooks are boring and uninteresting. Therefore, it will be very appropriate if the teacher visualizes a course, for example, mathematics for second grade in a few-minute promotional video, because the study of this science is a really exciting process. We are convinced that primary school pupils will definitely remember this lesson, which will serve as a motivation and stimulus for them to learn.

Thus, the systemic crisis of children's reading is of concern to the world pedagogical community. Pupils have almost stopped reading books, which means that literacy, speech culture, intelligence, emotional and moral education, etc. suffer. All this, of course, negatively affects the harmonious development of personality. The

book trailer is one of the most effective means of supporting and developing interest in books and reading in the context of clip thinking of primary school children, the formation of literary and ICT competencies, a tool for forming a qualified, literate reader capable of using reading as a means of self-education and self-development. This innovative type of project activity is a powerful tool for attracting children to the spiritual wealth of mankind - to books.

References

1. Horlach D.A. Fenomen «klipovoho myslennia» v konteksti radykalizatsii peretvoren informatsiinoho seredovyshcha. Visnyk Knyzhkovoї palaty, 2016. №5. S. 45-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2016_5_14 (data zvernennia: 15.07.2021).
2. Deiaki rezultaty monitorynhovoho doslidzhennia z chytatskoi kompetentnosti. URL:<https://nus.org.ua/view/deyaki-rezultaty-monitoryngovogo-doslidzhennya-z-chytatskoyi-kompetentnosti/> (data zvernennia: 12.07.2021).
3. Kosachova O.O. Buktreiler yak efektyvnyi mediaresurs suchasnoi biblioteki. Visnyk Knyzhkovoї palaty, 2014. № 10. S. 15-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2014_10_7 (data zvernennia: 18.07.2021).
4. Skrolyty ne hrikh: shcho take efektyvne chytannia i yak yoho rozvynuty. URL: <https://chytomo.com/skrolyty-ne-hrikh-shcho-take-efektyvne-chytannia-i-iak-joho-rozvynuty/> (data zvernennia: 12.07.2021).
5. Sukhomlynskyi V.O. Slovo pro slovo. Vybrani tvory: V 5-ty tomakh. T. 5. K.: Radianska shkola, 1977. 638 s.
6. Mortimer J. Adler, Charles Van Doren. How to read a book: The classic guide to intelligent reading. New York: Touchstone, 2014. 344 p. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=3QOZBAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP9&dq=info:j9X0n8jOXsJ:scholar.google.com/&ots=f_Bu8BLjBX&sig=xnlsjy0OxaayeZ7juf534ILGhZ8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (data zvernennia: 14.07.2021).

7. Stanislas Dehaene. Reading in the brain: The new science of how we read. London: Penguin Books, 2010. 400 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/271158569_Reading_in_the_brain_by_Stanislas_Dehaene (data zvernennia: 14.07.2021).

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ

СЛАВА ОЛИМПИОНКАМ 5-Х ВАЛЬДОРФСКИХ КЛАССОВ В ВЕНГРИИ, В УКРАИНЕ И В РОССИИ!

Deák József

Адъюнкт кафедры правоохранительной теории и истории,
Факультета правоохранительной науки Национального университета
общественной службы в Венгрии

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7661-4485>

В бывших странах, в то время так называемого социализма, уже давно родителей не устраивают устоявшиеся «совковые» правила детских дошкольных заведений (ДДЗ). [1]

А в продолжении всё больше родителей, недовольных стандартизированным и унифицированным образованием своего ребёнка, обращаются к альтернативным образовательным методикам. Среди них значительную роль играет вальдорфская педагогика. [2]

В этом году была олимпиада в Токио, через три года в Париже. А для 5-ти классников Вальдорфских школ всего мира, для физического и морального развития этих учеников, ежегодно организуется олимпиада.

Наш старший сын пошел во второй класс в 1997-м году в государственную начальную школу расположенную в пяти минутах ходьбы в нашем жилом комплексе в Будапеште. В конце сентября он уже не успевал закончить до восьми вечера свои уроки, хотя начинал их делать сразу после школы. Некогда было играть и отдохнуть, поэтому напряжение и стресс в нем постоянно нарастали... По предложению жены мы отвезли его в Кишпештскую Вальдорфскую Школу (KIWI). В то время, в начале лета, последовали Олимпийские игры пятых классов

– совместное празднование почти пятидесяти вальдорфских школ Венгрии. Благодаря тщательной предварительной подготовке каждый вернётся домой победителем, с медалью, новыми знакомствами и впечатлениями. [3]

Олимпиада в 5 классе завершает эпоху Древней Греции и дает возможность пережить это время сознанием, душой и телом, так, чтобы оно стало неотъемлемой частью личности. Олимпийские игры между 5 классами вальдорфских школ Украины в 2015-м году проходили в Ольвии. Ольвия Понтийская (др.-греч. Ὀλβία — счастливая, богатая) была одним из четырех крупнейших античных полисов в Северном Причерноморье, просуществовав на протяжении тысячелетия - с VI в. до н.э. до IV в. н.э. Была основана переселенцами из г. Милета. Упоминается в "Истории" Геродота. Наибольшего расцвета достигла в эллинистический период (до I в. н.э.). Во время раскопок были найдены главный алтарь (теменос), центральная площадь (агора), фундаменты храмов и жилых домов, склепы знатных жителей, фрагменты цитадели, оборонительных стен и ворот, дороги и т.д. Город представлял собой важный центр торговли и рыболовства, имел тесные экономические связи со скифами, численность его населения предположительно достигала 15 тысяч человек. Продолжаются поиски руин античного театра, который, вероятно, покоится на дне лимана. Сейчас территория раскопок - это национальный историко-археологический заповедник. Олимпийские игры начались с торжественного открытия, во время которого древнегреческие боги во главе с Зевсом объявили о начале состязаний, а Геракл зажег Олимпийский огонь. С ролью богов прекрасно справились родители из школы «Ступени», которые принимали активное участие в подготовке и проведении олимпийских игр. Во время подготовки к Олимпиаде пятиклассники упорно тренировались, а также сами шили хитоны для соревнований и делали сандалии. Ребята соревновались в пентатлоне (пятиборье) – беге, прыжках, метании диска, метании копья и борьбе, а также решали сложные социальные задачи - устанавливали контакты, взаимодействовали в командах, чтобы стать «своими» со сверстниками из других

вальдорфських шкіл. Состав пяти соревнующихся команд был смешанным – в одной команде по результатам жеребьевки соревновались ученики из разных школ. Честно, как и клялись Зевсу во время открытия Олимпиады, судили соревнования судьи – элланодики (вальдорфские учителя), а воспитателями, сопровождающими детей во время игр, были родители. В ходе соревнований ребята проявили мужество, волю к победе, неутомимость, и в то же время дружелюбие, терпение, взаимопомощь, - словом, настоящий олимпийский дух! Во время древнегреческих праздников, кроме спортивных соревнований, проходили состязания певцов, рапсонов, но самым любимым зрелищем был театр. Эта историческая эпоха переживается пятиклассниками также через участие в спектакле. Киевские школьники привезли спектакль «Орфей и Эвридика». Наши ребята справились с очень трудной задачей – после целого дня упорных соревнований поздним вечером сыграли спектакль «Одиссей», да еще как сыграли! Одеситы выиграли две золотые медали. Их обладательницей в беге и метании диска стала Побережник Настя. Все победители вовремя закрытия Олимпийских игр были увенчаны лавровыми венками и удостоены звания олимпийщика, а все участники были награждены грамотами и получили памятные сувениры - амфоры. Слава олимпийщикам! [4]

В весной этого года, на сайте Ассоциации Вальдорфских Школ России появилось оповещение Сочинской вальдорфской школы-сад «Солнечная земля» о призыве, и планировании Олимпиады для 5х вальдорфских классов в Сочи: "Хоть ситуация с пандемией пока не позволяет с уверенностью строить планы, мы надеемся на лучшее и уже сейчас нашли отличное место для Олимпиады вблизи Сочи!"

Выбранное время, конец мая, начало июня это было самое благоприятное время для такого рода мероприятий в Сочи, уже можно купаться, но еще не слишком жарко для спортивных состязаний. И цены в этот период не относятся к «высокому сезону». [5]

В ходе Олимпиады за ранее планировались состязания и ежедневные

тренировки по 5 видам олимпийских единоборств (метание диска, метание копья, бег, прыжки в длину), занятия риторикой, танцами, лепкой из глины, поэтикой и музыкой. Каждый ребенок сможет найти, в чем себя проявить. И, конечно же, ежевечерние спектакли...

Несколько лет тому назад, в 2009-м году, Зеленоградцы из вальдорфской школы уже побывали на такой же древнегреческой олимпиаде. В селе Вознесенка Семилукского района Воронежской области на вполне греческую олимпиаду собрались ученики российских вальдорфских школ, в том числе зеленоградской школы-сада "Согласие". На этот раз – как и всегда, согласно столетним традициям вальдорфских школ всего мира – под олимпиадой понимались не обычные школьные интеллектуальные состязания, и даже не простые соревнования по физкультуре. Всё было сделано по канонам Древней Греции, среди видов спорта – метание копья и дисков, стрельба из лука, марафонский бег (на частичную дистанцию) и прочие античные виды спорта, уходящие корнями в историю, а форма одежды юных участников – туники или хитоны. Последние полгода вся учеба пятиклассников – сплошной миф, живут Древней Грецией. Учителя уверены, так материал лучше запоминается. Тут и закон физики пригодился – олимпийский огонь зажигают от палящего солнца - лупой". Вальдорфская педагогика – это особая методика обучения и творческого воспитания детей. В частности, в пятых классах вальдорфских школ значительное внимание уделяется изучению истории и культуры Древней Греции, как сообщает сайт Вальдорфской школы "Согласие". Традиционным завершением учебного года с 2003 стала традиция проводить Олимпийские игры для пятиклассников. Ученики зеленоградской вальдорфской школы "Согласие" участвуют в них с 2004 года. Это не столько соревнования, сколько именно игры – они начинаются со звуков олимпийского гимна и принесения "атлетами" и судьями клятвы богам. Помимо спорта участники показывают свои способности и в искусствах: пении, игре на музыкальных инструментах, театральных постановках. На этих олимпийских играх результат почти не важен, главное –

делать все красиво - Стремление не к победе, к гармонии – правило вальдорфских школ". Конечно, по окончании победителям достанутся и медали, но не золотые и серебряные, а глиняные, сделанные воронежцами. Каждый ребенок получил на играх грамоту, медаль и значок, говорящие о его успехах в чем-то. - рассказала педагог зеленоградской школы "Согласие" и один из организаторов игр. - Все дети были победителями в каких-то номинациях, которых было множество. Особое внимание мы обращали на красоту исполнения в любом виде спорта, ведь именно к этому стремились древние греки. И, знаете, правильные и красивые движения в беге, в стрельбе, в прыжках, как правило, всегда связаны с отличными результатами. Отмечались и изящество исполнения, товарищеский дух и честность в поединках. Тех, кому не особенно повезло во всех состязаниях, чувствовали за волю к победе. Олимпиада в 2009-м году объединила более 100 учеников и педагогов-вальдорфцев из 10 школ 8 городов России: Зеленограда, Москвы, Смоленска, Воронежа, Владимира, Самары, Калуги, Нижнего Новгорода, Уфы. В прошлом году олимпиаду принимала Калуга - зеленоградцы вернулись с неё тоже с отличными впечатлениями. [6]

Из истории: Одиннадцать лет назад в Дельфах международная ассоциация Вальдорфских школ впервые организовала Олимпийские игры этого формата. Задача, которую ставили организаторы – подружить детей из откровенно враждебных государств. На первой олимпиаде встретились школьники из России и Чечни, Боснии и Герцеговины, Израиля и Палестины. Среди участников той олимпиады – нынешние выпускники воронежской школы «Радуга». Участников из разных стран перемешали между собой, сделав их на время игр обитателями античных городов (полисов). Фивы, Микены, Афины, населенные разноязыким народом, были единой командой, боровшейся за победу. В задачу наставника полиса (команды) входило сделать за короткое время Олимпиады из ребят разных культурных традиций дружный коллектив, способный действовать сообща. Этот опыт был перенесен на территорию России. Под Воронежем в

течение 5 лет Игры проходили в селе Вознесенка Семилукского района. В шестой раз 5-классники собирались на состязания на горном склоне села Чертовицы. Традиционно Игры проходят в конце мая, как завершающий аккорд учебного года в 5 классе. Спортивные снаряды максимально приближены к тем, что использовались в древней Греции. На освоение приемов классической борьбы, навыков владения луком, копьем, диском отводится четыре дня. В дни подготовки к Играм проходят также занятия искусствами и ремеслами. И это не случайно: в программу обучения пятиклассников входит знакомство с историей и культурой Древней Греции во всем её многообразии. И как одно из ярких проявлений того времени – Олимпийские игры. В Древней Греции достижения в изящных искусствах и развитые способности тела считались проявлениями единого – стремления к совершенству. Поэтому Олимпиада была одновременно величайшим спортивным и культурным событием. В числе участников и победителей Олимпийских игр были такие известные ученые и мыслители, как Демосфен, Демокрит, Платон, Аристотель, Сократ, Пифагор, Гиппократ. В течение 5 дней дети живут в атмосфере античной Греции. Туники на каждом из участников, обращение к греческим богам, возжигание олимпийского огня, театральные постановки по мотивам классических драм того времени, занятие искусствами и ремеслами, исторические танцы под аккомпанемент флейт перенесут олимпийцев и гостей праздника на тысячелетия назад. И каждый может с уверенностью сказать: «Я участвовал в Олимпийских Играх! Это было по-настоящему!» [7]

У нас в Венгрии первая памятная вальдорфская олимпиада нашей семьи была организована в 2000-м году в Эстергоме, в древнем городе коронации венгерских королей. Тут в ходе соревнований, наш сын со своим напарником приготовились к классической борьбе и по сигналу начали вытеснить друг-друга из обозначенного кольца диаметром 3-4 метра. Вся наша семья болела за нашего Тамаша, поддерживала своими восклицаниями. Тамаш уже почти победил; но вдруг изменил ход борьбы и наш сын видимо, как бы намеренно перестал бороться. Я

сердито навалился на него: "Как ты это смог сделать! Ты же уже почти победил!" А он мне: "Папа ты не заметил, что он, беденкий с рождения ограничен в движении?..." После этого нашей семье почастливилась побывать на ещё трёх похожих, морально поучительных вальдорф-олимпиадах благодаря дочкам. Последний раз в этом году, но уже ждём для нас следующую олимпиаду младшего сына и внучки в 2023-м году.

Список использованных источников:

1. Deák József: Вальдорфские детские сады как первые ступени в Вальдорфскую школу в Венгрии на Украине и в России – Мир есть добро - URL: https://openscilab.org/wp-content/uploads/2021/05/suchasni-vikliki-i-aktualni-problemi-nauki-osviti-ta-virobnictva-mizhgaluzevi-disputi_2021_05_14.pdf с. 58.
2. Deák József: Вальдорфские школы гуманности в Венгрии, на Украине и в России: „мир хорош, мир прекрасен, мир правдив” Сборник научных статей по итогам работы Международного научного форума НАУКА И ИННОВАЦИИ-СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ (г. Москва, 9 апреля 2021 г.). / отв. ред. Д.Р. Хисматуллин. – Москва: Издательство Инфинити, 2021. 33. с.
3. Deák József: Вальдорфские школы гуманности в Будапеште, в Одессе и в Москве: мир хорош, мир прекрасен, мир правдив - URL: https://openscilab.org/wp-content/uploads/2020/12/suchasni-tendencii-ta-konceptualni-shljahi-rozvitku-osviti-i-pedagogiki_2020_11_27.pdf с. 392 - 393.
4. Одесская Вальдорфская школа "Ступени" - URL: http://www.waldorfschool.org/2015/05/blog-post_25.html
5. Ассоциация Вальдорфских Школ России: - URL: <http://waldorf-russia.ru/activity/calendar/2021/olimpiada-5-kh-valdorfskikh-klassov-sochi/>
6. Новости Зеленограда - URL: <https://www.zelenograd.ru/news/3669/>
7. Воронежская негосударственная общеобразовательная Вальдорфская школа Радуга: - URL: <https://drugayashkola.ru/2015/olimpijskie-igry-v-valdorfskoj-shkole-chto-gde-kogda-zachem/>

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАНЯТИЙ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ И РАЗВИТИЕ СТУДЕНЧЕСКОГО СПОРТА В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Бяков Денис Валерьевич

Ассистент кафедры Социологии и рекламных коммуникаций
ФГБОУ ВО РГУ им. А.Н. Косыгина (Технологии. Дизайн. Искусство)

Организация физического воспитания в высших учебных заведениях такой же сложный вопрос, как и сам феномен спорта и физической культуры. Организация студенческого спорта и физического воспитания требует комплексный исследовательский подход, ориентированный на поиск наиболее действующих новых технологий, в рамках которых будут реализованы приемы повышения уровня здоровья обучающихся.[1]

Постоянно модернизирующиеся технологии высшего образования требуют непрерывного совершенствования подходов к развитию студенческой молодежи, которая в будущем составит тот пласт высококвалифицированных специалистов страны.

В учебных заведениях высшего образования требуется тщательный подход к преподаванию физического воспитания. Будущий специалист должен характеризоваться не только профессионализмом и полученными компетенциями, но и физическим состоянием и здоровьем.[2]

Для педагогического состава высших учебных заведений для развития и оптимизации занятий физической культурой и студенческим спортом необходимо в своей работе отталкиваться от следующих положений.

Совершенствование собственных знаний и компетенций, а также собственного профессионализма. Необходимо обращать внимание на педагогический стиль деятельности, включающий как предметное ее

содержание, так и креативность, динамичность и сложность. Не мало важным считается профессионально-педагогическое взаимодействие педагога и студента. От преподавателя требуется замотивировать на обучающихся к качественному освоению программы физической культуры и привлечь к занятию студенческим спортом, а также грамотно выстроить аудиторные и внеаудиторные занятия, относительно парадигме современного образования, согласно которой все участники образовательного процесса являются равноправными.[3]

Педагогам высшего образования необходимо овладеть инновационными технологиями, направленными на формирование у обучающихся личных качеств. Проводить качественную подготовку к учебным занятиям. А также развитие такие навыков как способность к сотрудничеству и социальная активность, посредством творческого подхода к проведению занятий по физической культуре.

Педагогам необходимо освоить и понимать концептуальные, методические и технологические основы организации занятий по физической культуре и спорту, а также способы контроля и оценки спортивной деятельности обучающихся, для грамотного выстраивания промежуточного и конечного контроля результатов.

Одной из немаловажных задач педагога является умение донести до студентов стратегию и тактику своей образовательной программы за весь период обучения. А также выстроить работу с обучающимися, учитывая все особенности образовательной деятельности в рамках конкретных модулей или блоков учебного процесса. Необходимо учитывать курс, направление подготовки, форму обучения.

Педагогу физической культуры и спорта необходимо овладеть теоретическими знаниями и спецификой видов спорта, включенных в учебную программу.

Педагогу необхідно вистраивать работу, направленную на физическое совершенствование, отталкиваясь от принципа постепенного освобождения от опеки преподавателя. То есть выстроенная работа преподавателя должна сформировать у обучающихся желания продолжать занятия спортом и физической культурой самостоятельно, вне занятий в учебном заведении.

Стоит отметить, что педагог должен находиться в непрерывной системе повышения своего научного, педагогического и профессионального мастерства, посредством самовоспитания и самоорганизации.

Развитие студенческого спорта в высших учебных заведениях как правило выстраивается по клубной системе, в зависимости от вида спорта или группы видов спорта. Основой существования студенческого спорта является заинтересованная студенческая молодёжь. Здесь со стороны учебной администрации заведения и научно-педагогического состава требуется деятельность, направленная на поднятия активности и заинтересованности студентов. Также немаловажным фактором является воспитание обещающихся в аспекте самоорганизованности.

Для ответственных за студенческий спорт в учебной организации необходимо привить принцип преемственности. Так, обучающиеся более старших курсов должны транслировать идеи, идеалы, традиции обучающимся более младших курсов. Также для педагога необходимо учитывать уровень физической подготовки студента и состояние его здоровья во избежание негативных последствий.

Стоит отметить, что в спортивные клубы по видам спорта необходимо привлекать не только спортсменов, выступающих за команду. Но также педагогу необходимо наладить коммуникацию и вовлекать в спортивные клубы обучающихся, чья деятельность может быть связана не напрямую со спортом. Так, например, для популяризации спортивных клубов и студенческого спорта можно привлекать студентов для волонтерской деятельности, журналистской деятельности, судейства, групп поддержки, а также групп IT-технологий.

Таким образом, можно сделать вывод, что развитие студенческого спорта зависит от личных характеристик педагога, выступающего в роли тренера. А также самих студентов.

Развитие физической культуры в рамках элемента образовательной программы, как и студенческий спорт, зависит от личных качеств преподавателя, а также грамотного подхода к процессу обучения и подаче информации.

Список использованных источников

1. Радакина Д.С., Мухамбетова А. С. Влияние физической культуры на успеваемость студента // Современная наука: актуальные проблемы и пути их решения. 2015. № 4 (17). С. 198—202.
2. Жигарёва О.Г. Педагогические пути повышения эффективности физической подготовки студентов вузов гуманитарного профиля: автореф. дис. ... канд. пед. наук. М., 2006. 23 с.
3. Никитушкина Н.Н., Михайлов Н.Г. Водяникова И.А. Системно-модульная технология построения образовательного процесса в курсе повышения квалификации кадров по физической культуре и спорту // Теория и практика физической культуры. 2001. - №12. – С. 39-41.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

РОЛЬ СТАЖИРОВКИ В ДОПОЛНИТЕЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ

Л.С. Вечер

кандидат исторических наук, доцент кафедры
государственного управления Академии управления
при Президенте Республики Беларусь, г. Минск

Происходящие изменения в деятельности государственных служащих должны быть учтены в профессиональном образовании государственных служащих, элементом которого является политическое образование.

Современная система государственного управления претерпевает многочисленные инновационные изменения организационно-технического, кадрового и информационно-технологического характера. В условиях подобных трансформаций изменяется характер профессиональной деятельности государственного служащего. Традиционно выделяются следующие специфические особенности деятельности государственных служащих. Она является публичной, административной, четко регламентированной, жестко иерархичной и внутренне однородной в социально- профессиональных взаимоотношениях, требует четкой специализации. На современном уровне развития государственного управления происходят изменения традиционной деятельности государственных служащих, конструируется особая система структурно-ролевых ожиданий, инновационных профессиональных компетенций, межгрупповых социальных взаимоотношений, ценностных ориентаций.

Профессиональная компетентность отражает высокую степень владения современными способами решения профессиональных задач. В связи с этим в системе образования руководящих работников государственных органов и организаций наблюдается переход от традиционного обучения, ориентированного на получение знаний, к компетентностному, который обеспечивает формирование как профессиональных, так и социально-личностных компетенций [1].

Система профессионального образования государственных служащих, а это преимущественно дополнительное образование, является подсистемой формируемой под влиянием основных сфер жизнедеятельности: экономики, политики, культуры, системы образования страны.

В мире нет идеальных систем образования. Все чаще речь идет о новой компетентностной парадигме в обучении [2]. Анализ работ В.И.Байденко, И.А.Зимней, А.В.Вербицкого, О.А.Жука и других говорит о достаточно полном описании теоретико-методологического аспекта компетентностного подхода в образовании. А.Н. Морозевич и А.Г. Шрубенко в статье «Методология компетентностного подхода» [3] пишут, что использование компетентностного подхода является одним из направлений модернизации отечественной системы профессионального образования государственных служащих, так как расширяется образовательное пространство структуры непрерывного образования и повышается необходимость формирования навыков деятельности государственных служащих в конкретных ситуациях с учетом политического контекста.

Наблюдаются активные процессы совершенствования систем квалификаций с целью повышения общей и специальной компетентности управленческих кадров [4]. Профессиональный стандарт, разработанный на основе компетентностного подхода, позволяет создать гибкие механизмы оценки и развития кадров в сфере управления.

Професійний стандарт устанавлює вимоги, необхідні для забезпечення якості освіти і визначає зміст освітньої програми перепідготовки керівних працівників і фахівців.

Компетентний підхід – методологія, застосовувана в роботі з кадрами або освітньому процесі, спрямована на виявлення і розвиток компетентності працівників, навчаються.

В статті 6 Закону Республіки Білорусь «Про державній службі в Республіці Білорусь» компетентність, професіоналізм, служіння народу пріоритет прав і свобод людини і громадянина, включені в перелік принципів державної служби [5]. Ступінь розвитку компетентності може служити основою для застосування мотиваційних схем, а наявність моделі компетентності може допомогти в виборі кадрів.

Компетентний підхід орієнтований на дослідження процесу трудової діяльності, поведінку працівника, політичної зрілості, а також факторів, впливаючих на успішність цього процесу.

Компетентний підхід реалізується в Академії управління в освітніх стандартах перепідготовки керівних кадрів і фахівців, які мають вищу освіту. Наприклад освітній стандарт спеціальності «Інформаційно-аналітична робота в системі органів державного управління» розглядає цю спеціальність як вид професійної діяльності, що вимагає певних знань, навичок і компетенцій.

Вимоги до рівня підготовки передбачають забезпечення формування соціально-особистісних, академічних і професійних компетенцій.

В типовому навчальному плані на цій спеціальності перепідготовки передбачаються наступні компоненти: гуманітарні і соціально-економічні дисципліни, загальнопрофесійні дисципліни, дисципліни спеціальності.

Каждый учебный предмет в общей программе подготовки «отрабатывает» социально-личностный, академический и профессиональный аспекты профессионального образования, исходя из возможностей конкретной дисциплины.

Целесообразно уточнение содержания учебных дисциплин при подготовке госслужащих в зависимости от вклада учебного предмета в политическое образование государственных служащих.

Разработка организационных форм, обеспечивающих развивающую подготовку руководителей различных уровней управленческой иерархии, должна учитывать специфические особенности их профессиональной деятельности, уровень их политического образования.

Таким образом применение компетентного подхода в профессиональном стандарте позволит систематизировать процессы оценки управленческих кадров, обеспечить методическую сторону этой работы, создать теоретико-методологические основы модернизации всей кадровой работы и с учетом критериев описанных в профессиональном стандарте посмотреть на проблему управления в любой сфере деятельности.

Государственное управление – это область деятельности, обеспечивающая рациональное управление экономическими и социальными процессами. Управленческая деятельность является необходимым атрибутом жизни любого государства. Эффективность управления напрямую зависит от состояния кадрового потенциала, профессионализма кадров. В связи с этим стажировка является важным фактором подготовки управленческих кадров и осуществляется в государственных органах и организациях, входящих в систему законодательной и исполнительной власти, органов местного управления.

Подготовка, переподготовка, стажировка и повышение квалификации руководящих кадров осуществляется на основе Закона «О государственной службе в Республике Беларусь от 14 июня 2003 г. № 204-З, Указа Президента Республики Беларусь «О работе с руководящими кадрами в системе

государственных органов и иных государственных организаций» от 26 июля 2004 г. № 354 [7], Указе Президента Республики Беларусь «О деятельности Академии управления при Президенте Республики Беларусь» от 16 сентября 2019 г., №343 [8] и другие.

Подготовка, переподготовка, стажировка и повышение квалификации руководящих кадров строится на принципах компетентностного, деятельностного, личностно-ориентированного подходов и на принципах системности, непрерывности, научности, перспективности, преемственности. В число органов управления, обеспечивающих функционирование системы подготовки, переподготовки, стажировки и повышения квалификации руководящих кадров входят: Администрация Президента Республики Беларусь, Совет Министров Республики Беларусь, Министерство образования, Министерство труда, отраслевые министерства и госкомитеты, Академия управления при Президенте Республики Беларусь.

Подготовка, переподготовка, стажировка и повышение квалификации руководящих кадров Академией управления осуществляется на основе государственного заказа, который ежегодно утверждается Президентом Республики Беларусь по представлению Совета Министров Республик и Беларусь, согласованному с Администрацией Президента Республики Беларусь.

Стажировка является видом непрерывного профессионального обучения специалистов, она же реализует компетентностный подход. Стажировка может быть как самостоятельной формой непрерывного профессионального обучения, так и частью учебного плана при повышении квалификации и переподготовке кадров.

Стажировка слушателей Академии управления при Президенте Республики Беларусь проводится по следующим направлениям: совершенствование управленческих умений и навыков, позволяющих успешно выполнять служебные обязанности; изучение передового опыта и приобретение

практики государственного управления; непосредственное участие в работе государственных органов (организаций).

Стажировка слушателей проводится в министерствах и других органах государственного и местного управления в соответствии с учебным планом переподготовки специалистов по специальности «Информационно-аналитическая работа в системе органов государственного управления». С целью учебно-методического обеспечения стажировки кафедрой государственного управления подготовлена программа стажировки.

Программа стажировки разработана в соответствии с Образовательным стандартом Республики Беларусь, утвержденным постановлением Министерства образования Республики Беларусь и учебным планом специальности «Информационно-аналитическая работа в системе органов государственного управления», утвержденным ректором.

Целью стажировки является закрепление и углубление теоретических знаний, полученных слушателями при обучении, получение практических навыков и умений, а также подготовка к самостоятельной профессиональной деятельности по специальности.

Освоение программы стажировки направлено на формирование профессиональных компетенций. Слушатели должны знать сущность государственного управления; этапы трансформации института государственной службы и технологий её взаимодействия с гражданским обществом в современном мире; сущность и содержание информационно-аналитической работы, инструменты идентификации проблем и способы их решения; виды и структуру аналитического документа; предмет и методологию политического анализа, специфику и классификацию технологий политического анализа; структуру и состав национального сегмента средств массовой информации (далее – СМИ); методологию формирования государственной информационной политики, принципы государственного регулирования и управления СМИ.

Слушатели должны уметь проводить анализ современных форм и методов взаимодействия государства и общества в процессе государственного управления; принимать и реализовывать государственно-управленческие решения в условиях неопределенности и рисков; оценивать состояние информационно-аналитического обеспечения принимаемых государственных решений; проводить политический анализ системы обеспечения информационной безопасности, политический анализ избирательных кампаний, «цветных революций» и интернет-сообществ, политический анализ в процессе подготовки управленческих и идеологических документов; выявлять приоритеты развития Республики Беларусь, анализировать и прогнозировать развитие политических процессов; использовать технологии взаимодействия государственных органов власти с зарубежными СМИ и активными группами общества; проводить анализ зарубежного и отечественного опыта государственного регулирования и управления СМИ; применять технологии разработки и сопровождения аналитических документов различного назначения.

Слушатели должны владеть технологией системного анализа проблемного поля; навыками применения в профессиональной деятельности технологий математического, аналитического, имитационного моделирования; навыками применения системного и структурно-функционального подхода в технологии политического анализа; технологиями ведения контрпропаганды в виртуальном пространстве национального сегмента СМИ, уметь контролировать эффективность информационного противоборства; навыками организации информационно-аналитической работы в органе государственного управления и государственной организации.

Стажировка слушателей заочной формы образования проводится в местах, определенных в качестве баз стажировки. Содержание стажировки определяется индивидуальным планом. Каждому слушателю на период стажировки выдается индивидуальное задание, которое разрабатывается руководителем стажировки от кафедры. Содержание индивидуального задания учитывает тему дипломной

работы и соответствует целям и задачам образовательного процесса по специальности «Информационно-аналитическая работа в системе органов государственного управления».

По результатам стажировки слушатель представляет руководителю стажировки от кафедры письменный отчет о выполнении программы стажировки.

Организацию стажировки от Академии управления при Президенте Республики Беларусь обеспечивает кафедра государственного управления при поддержке Государственного секретариата Совета Безопасности Республики Беларусь.

Возможными местами стажировки являются органы государственного управления, организации и исследовательские структуры, обеспечивающие информационно-аналитическую поддержку принятия государственных решений, в том числе Белорусский институт стратегических исследований, государственное учреждение «Национальный пресс-центр Республики Беларусь», учреждение «Научно-исследовательский институт труда Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь» и др.

Основные вопросы для изучения и анализа зависят от базы стажировки. Например, если слушатель проходит стажировку в Национальном пресс-центре Республики Беларусь», то он должен изучить основные направления деятельности Национального пресс-центра Республики Беларусь, его цели, задачи, функции; рассмотреть организационную структуру Национального пресс-центра Республики Беларусь; изучить практику взаимодействия Национального пресс-центра со средствами массовой информации, пресс-службами государственных органов Республики Беларусь; рассмотреть практику организации и проведения пресс-конференций, брифингов, круглых столов, презентаций и других информационных кампаний, а также специфику анализа и планирования пресс-мероприятий.

Кроме того слушатель должен выполнить индивидуальную часть программы которая формируется в соответствии с индивидуальным заданием, исходя из темы дипломной работы, получаемой квалификации и занимаемой должности, перспектив служебного роста.

Следует отметить, что стажировка как вид профессионального обучения заочной формы образования подготовки и переподготовки института государственной службы Академии управления при Президенте Республики Беларусь введен в учебный план относительно недавно, и некоторые аспекты ее организации и проведения требуют дальнейшего совершенствования. В частности целесообразно унифицировать подходы в проведении стажировки по тем специальностям, где она предусмотрена в учебном плане, а так же разработать единое методическое обеспечение организации и проведения стажировки.

В целом, стажировка как часть учебного процесса способствует дифференцированному подходу в профессиональном обучении специалистов в области государственного управления с учетом профиля и специфики деятельности слушателей.

Список использованных источников

1. Вечер, Л.С. Формирование социально-личностных компетенций в профессиональном образовании государственных служащих с использованием социально-психологических тренингов / Л.С.Вечер // Современные технологии образования взрослых: материалы IV Международной научно-практической заочной интернет-конференции ПОСТДИП–17, ГГУ имени Я.Купалы. – Гродно, 2018, с.42-46
2. Морозова, Е. Нужны ли госслужащим политические знания? / Е.Морозова // Государственная служба. – 2008. – № 5. – С.121.

3. Морозевич, А.Н. Методология компетентностного подхода / А.Н.Морозевич, А.Г.Шрубенко // Проблемы управления. – 2010. – № 2. – С.6-17.
4. Совершенствование системы формирования кадрового потенциала государственных органов и иных государственных организаций в условиях инновационного развития Республики Беларусь: сб науч. тр./ Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, НИИ теории и практики государственного управления; под ред. С.А.Самая – Минск: Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2014.–216с.
5. О государственной службе в Республике Беларусь: Закон Респ. Беларусь от 14 июня 2003 г. № 204-З: в ред. Закона Респ. Беларусь от 23.07.2019 // Эталон. Законодательство Республики Беларусь. Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.
6. Лесько, И.Н. Повышение качества обучения управленческих кадров: компетентностный подход / И.Н. Лесько // Проблемы управления. – 2010 – № 3. С. 171-177.
7. О работе с руководящими кадрами в системе государственных органов и иных государственных организаций: Указ Президента Респ. Беларусь, 26 июля 2004 г., №354 // Эталон. Законодательство Республики Беларусь. Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.
8. О деятельности Академии управления при Президенте Республики Беларусь: Указ Президента Респ.Беларусь, 16 сентября 2019 г., № 343 // Эталон. Законодательство Республики Беларусь. Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.
9. Малевич, Ю.И. Инновационные стратегии глобализации / Ю.И.Малевич, И.А.Малевич – Минск, РИВШ, 2016, с.5.

К МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ТЕМЫ «СФЕРИЧЕСКАЯ АСТРОМЕТРИЯ» В КУРСЕ АСТРОНОМИИ

Серый Алексей Игоревич

к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедры общей и теоретической физики
физико-математического факультета Учреждения образования
«Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина»

Серая Зоя Николаевна

к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедры алгебры, геометрии и математического
моделирования физико-математического факультета Учреждения образования
«Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина»

При подготовке будущих школьных учителей астрономии в процессе преподавания астрономии в вузе целесообразно, в частности, уделять внимание методам, которые опираются на изложение материала в таблично-схематическом виде, что должно способствовать развитию логического мышления, сравнительного и системного анализа (как у студентов – будущих школьных учителей астрономии, так и учащихся школ).

В частности, это касается и изучения раздела «сферическая астрометрия». Несмотря на большое количество учебных пособий по астрономии (в том числе таких, в которых данный раздел изложен на качественно высоком уровне), следует признать, что схематическому подходу к изложению материала уделяется мало внимания, хотя опыт преподавания как астрономии, так и ряда физико-математических дисциплин показывает, что такой подход востребован у определенной части студентов. При этом нельзя не отметить, что элементы такого подхода в последние годы стали внедряться в школьный курс астрономии [1, с. 1–120].

В процессе изучения сферической астрометрии можно выделить следующие начальные этапы введения основных точек, линий и плоскостей (эти этапы целесообразно применять к воображаемому наблюдателю, находящемуся не на географическом полюсе и не на экваторе; оба указанных случая лучше рассматривать как частные после завершения всех рассуждений, приведенных ниже).

I. Введение двух первичных понятий: 1) «небесная сфера (НСф)»; 2) «центр небесной сферы» (точка O).

II. Введение двух первичных основных линий и соответствующих точек пересечения с НСф. А. Ось мира: 1) с помощью наблюдений определяется положение северного полюса мира P и южного полюса мира P' на НСф (вокруг этих точек происходит видимое суточное вращение небесной сферы); 2) проводится ось мира POP' . Б. Отвесная линия: 1) экспериментально определяется направление отвесной линии ZOZ' по направлению силы тяжести); 2) определяются точки пересечения этой линии с НСф – зенит Z и надир Z' .

III. Введение еще двух основных линий. А. Небесный экватор (НЭ): 1) через центр НСф проводим плоскость НЭ (ПНЭ), перпендикулярную POP' ; 2) линия пересечения этой плоскости с НСф называется НЭ, который является большим кругом (БК). Б. Математический горизонт (МГ): 1) через центр НСф проводим плоскость МГ (ПМГ), перпендикулярную ZOZ' ; 2) линия пересечения этой плоскости с НСф называется МГ, который является большим кругом (БК).

Отметим, что после этапа I изложение на этапах II и III возможно в виде сравнительной таблицы 1 (см. ниже).

Таким образом, можно, например, последовательно излагать сначала целиком только содержимое столбца А таблицы 1, а затем – содержимое столбца Б (либо, наоборот, сначала содержимое столбца Б, а затем – столбца А). С точки зрения этапов, перечисленных выше, это будет последовательность IIА, IIIА, IIБ, IIIБ либо IIБ, IIIБ, IIА, IIIА. При этом перестановки подпунктов 1 и 2 внутри каждого пункта не предусматриваются.

Таблиця 1 – Параллельное изложение на этапах II и III

Первичная основная линия	А. Ось мира	Б. Отвесная линия
Как вводится линия и точки ее пересечения с НСф	сначала экспериментально находятся опорные точки на НСф, а затем через них и центр НСф проводится линия	сначала экспериментально определяется направление отвесной линии, а затем определяются точки ее пересечения с НСф
Т.е. что при этом первично	точки на НСф (а не сама линия)	сама линия (а не точки ее пересечения с НСф)
Перпендикулярная плоскость	ПНЭ (через центр НСф)	ПМГ (через центр НСф)
Линия пересечения (БК) данной плоскости с НСф	НЭ	МГ

С другой стороны, можно излагать материал с точки зрения последовательного прохождения строк таблицы 1 (слева направо либо справа налево). С точки зрения этапов, перечисленных выше, это будет последовательность ПА, ПБ, ША, ШБ либо ПБ, ПА, ШБ, ША. При этом замечание относительно перестановок подпунктов 1 и 2 внутри каждого пункта остается в силе.

Допустимы также такие последовательности изложения, как ПА, ПБ, ШБ, ША либо ПБ, ПА, ША, ШБ (с сохранением замечания относительно перестановок подпунктов 1 и 2 внутри каждого пункта), но они выглядят не совсем логично.

При дальнейшем изложении также возможны варианты. Рассмотрим следующий этап.

IV. Введение небесного меридиана (НМ): 1) поскольку из геометрии (стереометрии) известно, что через 2 пересекающиеся прямые можно провести плоскость, и притом только одну, через линии POP' и ZOZ' проводится плоскость НМ (ПНМ); 2) линия пересечения этой плоскости с НСф называется НМ, который является большим кругом (БК).

К данному этапу можно переходить как после полного завершения этапов II и III, так и раньше, поскольку необходимые для данного этапа сведения получены уже на этапе II.

Дальнейшие этапы изложения имеют свои особенности по сравнению с этапами II–IV, что отмечено в таблице 2.

Таблица 2 – Сравнительная характеристика этапов II–IV и дальнейших

Этапы	II–IV	Дальнейшие
Точки на НСф	могут быть первичными (полюсы мира) и вторичными, получаемыми при пересечении уже имеющихся линий с НСф (зенит и надир)	всегда вторичны, получаются при пересечении уже имеющихся линий с НСф
Прямые линии	могут быть первичными (отвесная) и вторичными, проводимыми через уже имеющиеся точки (ось мира)	всегда вторичны, получаются пересечением уже имеющихся плоскостей
Плоскости	всегда вторичны, получаются: а) построением перпендикулярно уже имеющимся прямым линиям; б) проведением через 2 уже имеющиеся пересекающиеся прямые	не вводятся
БК или полукруги на НСф	всегда вторичны, получаются пересечением уже имеющихся плоскостей с НСф	всегда вторичны, получаются построением по 3 уже имеющимся точкам НСф

Рассмотрим дальнейшие этапы подробнее.

V. Введение еще трех основных линий – полуденной, линии «запад–восток» и QQ' (а также точек пересечения указанных линий с НСф). Эти линии получаются пересечением плоскостей, полученных на предыдущих этапах. Здесь учтены следующие сведения из геометрии: 2 плоскости, которые не параллельны и не совпадают, пересекаются по прямой, и притом только по одной. Можно оформить данный этап в виде таблиц 3 или 4 (см. ниже). При этом подпункты 1 и 2 в каждой ячейке таблицы 3 не следует менять местами, как и на предыдущих этапах. Кроме того, данный этап не обязательно начинать выполнять только после того, как все предыдущие этапы выполнены полностью, поскольку анализ содержания этих этапов приводит к выводу, что до начала

выполнения этапа V достаточно того, чтобы были выполнены шаги IIIA.1, IIIB.1 и IV.1.

Таблица 3 – Три новые основные линии как пересечения плоскостей

Плоскость	ПНЭ	ПМГ
Пересекается с ПНМ	1) получается линия QOQ' ; 2) она пересекается с НСф в Q (верхней точке НЭ, ближе к Z) и Q' (нижней точке НЭ, ближе к Z')	1) получается полуденная линия; 2) она пересекается с НСф в N (точке севера, ближе к P) и S (точке юга, ближе к P')
Пересекается с ПНЭ		1) получается линия «запад–восток»; 2) она пересекается с НСф в W (точке запада, ближе к точкам захода восходяще-заходящих небесных светил) и E (точке востока, ближе к точкам восхода восходяще-заходящих небесных светил)

Тот же самый материал может быть представлен и в несколько иной форме – в виде таблицы 4.

Таблица 4 – Три новые основные линии как пересечения плоскостей
(иной подход к изложению)

Линия			Полуденная	«Запад–восток»	QOQ'
Получается пересечением плоскостей			ПМГ и ПНМ	ПМГ и ПНЭ	ПНЭ и ПНМ
Точки пересечения линии с НСф	первая	обозначение и название	N (точка севера)	W (точка запада)	Q (верхняя точка НЭ)
		расположение	ближе к P	ближе к точкам захода восходяще-заходящих светил	ближе к Z
	вторая	обозначение и название	S (точка юга)	E (точка востока)	Q' (нижняя точка НЭ)
		расположение	ближе к P'	ближе к точкам восхода восходяще-заходящих светил	ближе к Z'

VI. Введение первого западного и первого восточного вертикалов.
А. Проводим большой полукруг НСф через точки Z , W и Z' – это 1-й западный вертикал. Б. Проводим большой полукруг НСф через точки Z , E и Z' – это 1-й восточный вертикал.

Очевидно, изложение возможно как в порядке VIA, VIБ, так и в порядке VIБ, VIA. При этом также допускается изложение этапа VI до завершения этапа

V, поскольку сведения, необходимые для этапа VI, содержатся в той части этапа V, где вводится линия «запад-восток».

С учетом изложенного выше, содержимое таблицы 2 можно систематизировать в несколько ином виде (см. таблицу 5).

Таблица 5 – Классификация геометрических объектов в астрометрии с точки зрения способов их введения

Объекты		Первичные	Вторичные
Что это означает		определяемые экспериментально	получаемые из уже имеющихся объектов
Разно-видности	точки на <u>НСф</u>	полюсы мира	все остальные (все получаются при пересечении уже имеющихся линий с <u>НСф</u>)
	прямые линии	отвесная линия	а) проводимые через уже имеющиеся точки (ось мира); б) получаются пересечением уже имеющихся плоскостей (все остальные)
	плоскости	отсутствуют	а) получаемые построением перпендикулярно уже имеющимся прямым линиям (ПНЭ и ПМГ); б) проведением через 2 уже имеющиеся пересекающиеся прямые (ПНМ)
	БК или полукруги на <u>НСф</u>	отсутствуют	а) получаемые пересечением уже имеющихся плоскостей с <u>НСф</u> (НЭ, МГ, НМ); б) получаемые построением по 3 уже имеющимся точкам <u>НСф</u> (1-й западный и 1-й восточный вертикалы)

Обсуждаемый учебный материал можно также отобразить в виде схемы, приведенной на рисунке 1 (см. ниже).

Также в виде таблицы 6 (см. ниже) систематизированы некоторые сведения, характеризующие особенности астрономических наблюдений на полюсах и экваторе.

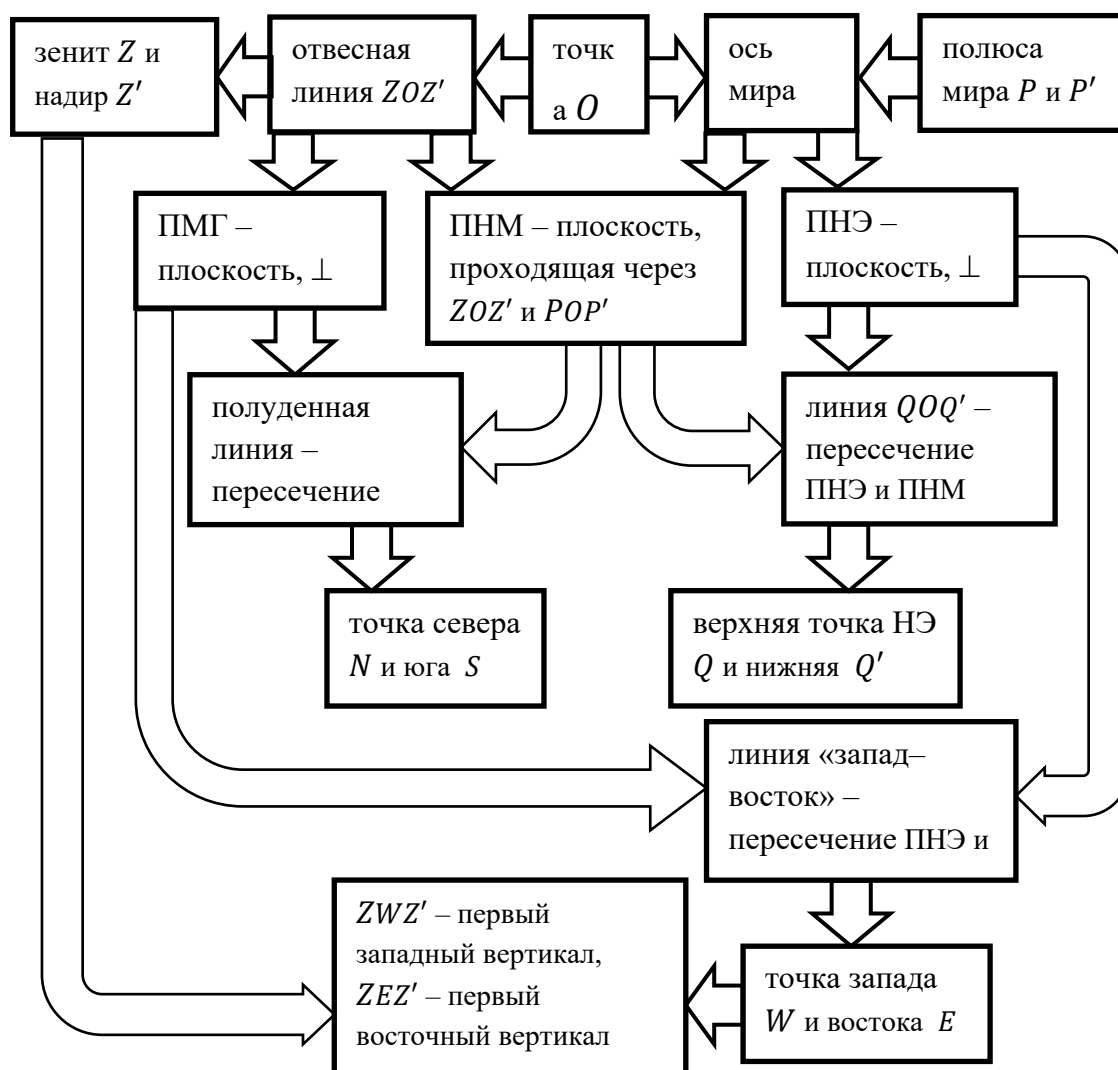

Рис. 1 – Общая схема изложения материала.

Таблица 6 – Особенности астрономических наблюдений на полюсах и экваторе

Местоположение наблюдателя	Полюс	Экватор
Отвесная линия	совпадает с осью мира	совпадает с линией QOQ'
Ось мира	совпадает с отвесной линией	совпадает с полуденной линией
Полуденная линия	не определена	совпадает с осью мира
НМ	не определен	определен таким же образом, как и на промежуточных широтах
МГ	совпадает с НЭ	определен таким же образом, как и на промежуточных широтах
НЭ	совпадает с МГ	совпадает с 1-м западным и 1-м восточным вертикалами (в совокупности)
1-й западный и 1-й восточный вертикалы	не определены	в совокупности совпадают с НЭ

Предложенные таблицы и схема были составлены на основе сведений из [2, с. 4, 5]. Графические изображения перечисленных выше геометрических объектов (точек, прямых, плоскостей, БК) в данной публикации не приводятся, поскольку являются общеизвестными.

Разумеется, нет необходимости перечислять и сравнивать все перечисленные выше возможные варианты изложения материала при проведении занятий по астрономии (особенно в школе). Каждый преподаватель может использовать отдельные элементы предложенного подхода по своему усмотрению. Заполнение подобных таблиц (или составление «с нуля», т.е. еще и с предварительным поиском подходящих вопросов для сравнительного анализа) можно предложить учащимся в качестве самостоятельных творческих заданий.

Вопросы, связанные с использованием часового круга, круга высоты, альмукантарата, суточной параллели и т.д. будем относить уже к другой теме, связанной с изучением небесных координат.

Следует также отметить, что характер обсуждаемого учебного материала в последнее время становится все более академическим (или даже историческим), поскольку при осуществлении астрономических наблюдений на практике с использованием современных телескопов с программным управлением подробные карты звездного неба уже могут быть размещены в памяти такого телескопа, и тогда перед началом наблюдений остается лишь выполнить предварительную калибровку (например, с помощью лазерного луча, направляемого приблизительно в сторону созвездия Малой Медведицы). Несмотря на это, знания, умения и навыки, позволяющие выполнять простейшие астрономические наблюдения (в том числе ориентирование на местности) без использования телескопов и GPS-навигаторов, все равно необходимы на случай тех обстоятельств, когда техника по тем или иным причинам недоступна или не функционирует.

Список использованных источников

1. Галузо, И. В. *Астрономия. 11 класс : рабочая тетрадь : пособие для учащихся учреждений общ. сред. образования с рус. яз. обучения* / И. В. Галузо, В. А. Голубев, А. А. Шимбалев. – 3-е изд. – Минск : Аверсэв, 2019. – 120 с.
2. Клищенко, А. П. *Астрономия: Учеб. пособие* / А. П. Клищенко, В. И. Шупляк – М. : Новое знание, 2004. – 224 с.

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

О МЕТОДИКЕ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЗАКОНОВ СОХРАНЕНИЯ/ИЗМЕНЕНИЯ В МЕХАНИКЕ

Е.В. Андрианова

Минск, БГУИР

При изучении такого предмета, как физика, возникает необходимость структурировать способы решения типовых задач. Одной из самых важных тем является использование законов сохранения в механике, как в высшей школе, так в средней.

Такой алгоритм можно использовать как с применением современных интерактивных методов, так и без их применения. Также можно отметить, что по аналогии такие подходы можно применять и в других разделах физики.

Алгоритм:

1. Определить состав системы тел.

В состав системы тел рекомендовано включать только те тела, без которых решение задачи невозможно. Увеличение количества тел, входящих в состав системы приведет к усложнению решения.

2. Определить события, происходящие с системой тел.

Событие – это процесс, происходящий с системой тел. В качестве таких событий рассматриваются удар, подъем или опускание тела, скольжение по не гладкой поверхности и т.д.

3. Определить ключевые положения системы.

Ключевые положения системы рассматриваются между событиями. С учетом начального и конечного положения, их должно быть на одно больше, чем событий.

4. Записать для каждого ключевого положения энергию и количество движения (импульса и момента импульса) системы. При этом важно учитывать, что импульс и момент импульса являются векторными величинами и их необходимо спроецировать на оси.

5. В дальнейшем надо провести анализ сохранения/изменения этих величин между соседними положениями опираясь на основные законы. Если не было причин, для изменения величины, то, приравняв их мы получаем набор уравнений, необходимых для окончательного решения задачи.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Методические рекомендации по решению задач. Тема «Законы сохранения в механике». Т.И. Развина, К.А. Петров. [Электронный ресурс] http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:mML5VIjuDIMJ:www.academy.edu.by/files/fiz_resh.doc+&cd=10&hl=ru&ct=clnk&gl=by
2. Портал журнала «Наука и жизнь» © 2005–2021. АНО Редакция журнала «Наука и жизнь» [Электронный ресурс] см.: <https://www.nkj.ru/archive/articles/12207/> (Наука и жизнь, РЕШЕНИЕ ЗАДАЧ МЕХАНИКИ С ПОМОЩЬЮ ЗАКОНОВ СОХРАНЕНИЯ)

ПОКАЗАТЕЛИ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ: ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ПРОГРАММЫ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕЖЕНИЯ

Ахмадуллина Хамида Минвалиевна

д.м.н, профессор кафедры педагогики и психологии
ЧОУ ВО «Восточная экономико-юридическая
гуманитарная академия», (Академия ВЭГУ), Россия, Уфа

Горбаткова Елена Юрьевна

к.п.н., доцент кафедры доцент кафедры охраны здоровья и безопасности
жизнедеятельности ФГБОУ ВО «Башкирский государственный педагогический
университет им. М.Акмуллы», Россия, Уфа

Ахмадуллин Ульфат Зиганнурович

к.м.н., доцент кафедры гигиены с курсом медико-профилактического дела
ИДПО ФГБОУ ВО «Башкирский государственный медицинский университет»
МЗ РФ, Россия, Уфа

Юсупова Кристина Игоревна

студентка ЧОУ ВО «Восточная экономико-юридическая
гуманитарная академия», (Академия ВЭГУ), Россия, Уфа

Казун Яна Янушевна

студентка ФГБОУ ВО «Башкирский государственный
медицинский университет» МЗ РФ, Россия, Уфа

Актуальность данного исследования определяется необходимостью сохранения и укрепления здоровья студенческой молодежи. Важнейшим

условием эффективной деятельности высших учебных заведений является разработка здоровьесберегающих мероприятий, направленных на формирование ценности здоровья и здорового образа жизни среди студентов, оптимизацию образовательного процесса.

Проведенный нами обзор литературы позволил сделать выводы о том, что существуют разные подходы к реализации программ здоровьесбережения. Есть программы, в которых декларируется основной принцип «Не навреди!». При этом за основу содержания программы здоровьесбережения берется качественная характеристика образовательной технологии, ее «сертификат безопасности для здоровья», направленный на защиту обучающихся от вредных факторов окружающей среды. Есть программы, в которых заложены стратегические задачи здоровьесбережения - воспитание у обучающихся культуры здоровья.

Нам же представляется более правильным комплексный подход, в котором реализуется совокупность всех используемых здоровьесберегающих приемов, методов, технологий в аудиторное и внеаудиторное время и, самое главное, системно обеспечивается безопасность условий обучения студентов.

На современном этапе развития общества в условиях пандемии коронавирусной инфекции особенно важно внедрять ноосферное образование - наукоёмкие инновационные технологии учебно-воспитательной деятельности с выработкой духовных и ценностных ориентаций студентов вузов, что способствует мотивации системного, целостного мышления, направленного на профилактику заболеваний, здоровьесбережение и здоровьесозидание [1].

Данные многочисленных исследований свидетельствуют о том, что во многих вузах проводится планомерная работа по *внедрению здоровьесберегающих технологий и формированию мотивации здорового образа жизни.*

Так, например, Л.А.Проскураковой, Е.Н.Лобыкиной (2017) было проведено обследование 1797 студентов вузов г. Новокузнецка и доказана

эффективность включенных в систему сохранения здоровья мероприятий профилактического, технологического и организационно-управленческого блоков. Установлено, что через год после внедрения данной программы здоровьесбережения у 40,8% студентов повысилась мотивация на сохранение здоровья и здоровый образ жизни, у 60,1% улучшился рацион питания, у 38,9% увеличилась двигательная активность [2].

Вопросам влияния нормированного режима труда и отдыха на функциональное состояние и умственную работоспособность студентов второго курса бакалавриата педагогического вуза посвящено исследование Л.А.Сорокиной, Л.Г.Буйнова, Г.Е.Гун и др. (2021). В качестве испытуемых выступили студенты второго курса бакалавриата педагогического вуза в возрасте 19–20 лет, ежедневно проводящие более 5 ч за компьютером. После трёхмесячной реализации программы здоровьесбережения у испытуемых экспериментальной группы достоверно значимо по сравнению с исходными значениями улучшились показатели функционального состояния и умственной работоспособности. Однако было отмечено, что положительный эффект, достигнутый в результате применения здоровьесберегающей модели поведения, постепенно утрачивается при условии возвращения испытуемых к исходным поведенческим концептам [3].

Сравнительная оценка морфофункциональных показателей организма студентов юношеского возраста выявила особенности размеров тела, типа конституции, функциональных резервов кардиореспираторной системы в зависимости от пола и предыдущего региона проживания у студентов казахской национальности первого курса Северо-Казахстанского государственного университета им. М. Козыбаева [4]. Полученные данные авторы предлагают использовать для составления нормативов физического развития лиц юношеского возраста разных регионов республики и разработки оздоровительных программ по снижению адаптационного стресса.

Целью нашего исследования явилось изучение показателей физического развития студентов на основании опыта внедрения программы здоровьесберегающих мероприятий (на примере вузов г.Уфы).

Материал и методы исследования. В данном исследовании приняли участие 2439 студентов четырех вузов г. Уфы, из них 1107 юношей и 1432 девушки, что обеспечило репрезентативную выборку объема для аналогичной возрастно-половой группы студентов при известной численности генеральной совокупности.

На первом констатирующем этапе исследования было проведено изучение физического развития студентов с использованием метода сигмальных отклонений для различных возрастно-половых групп. В основу данного этапа исследования были положены разработанные авторами таблицы-стандарты для оценки физического развития студентов г. Уфы (Свидетельство о государственной регистрации базы данных Федеральной службы интеллектуальной собственности № 2018621629 от 22.10.2018).

Таблицы, составленные по шкале регрессии для каждой возрастно-половой группы, содержат характеристики пяти ростовых групп (средний, ниже среднего, выше среднего, низкий и высокий рост). В таблице шкал регрессии значения зависимых признаков представлены с границами колебаний в пределах $\pm 1\sigma$, что соответствует нормальному, гармоничному развитию.

Формирующий и контрольный этапы исследования были организованы среди студентов II-IV курсов ФГБОУ ВО «Башкирский государственный педагогический университет им. М.Акмуллы» (г. Уфа), обучающихся на следующих факультетах: естественно-географический факультет, факультет психологии, физико-математический факультет, институт исторического и правового образования, институт педагогики.

В формирующей части проводилось внедрение системы здоровьесберегающих мероприятий среди обучающихся экспериментальной (основной) группы, насчитывающей 114 человек: 71 девушка (62,3%) и 43

юношей (37,7%). В контрольній частині дослідження приймало участь 108 студентів: 67 дівчаток (62,0%) і 41 юноша (38,0%).

Для комп'ютерної статистическої обробки застосовані програми «Microsoft Office Excel» (2007) і універсальний статистический пакет «Statistica» версія 6.0. Для визначення близькості до нормального закону розподілення кількесвенних ознак використан критерій згоди Колмогорова–Смирнова з поправкою Лилієфорса.

В роботі з групами студентів дотримувались етическі принципи, пред'являемі Хельсінкської декларацією Всесвітньої медическої асоціації (Сеул, 2008).

Результати дослідження. На констатуючому етапі дослідження був використан стандартизований підхід, дозволивший оцінити показники росту і розвитку кожного навчаючогося, виділити існуючі відхилення в фізическому розвитку і намалювати шляхи їх оздоровлення.

Таблиця 1

Розподілення студентів по рівням фізического розвитку
(в % до числа досліджуваних)

Вік, роки	Рівень фізического розвитку				
	низкий	ниже середнього	середній	вище середнього	високий
Юноші	1,85	13,33	68,45	14,85	1,52
Дівчатка	3,3	13,13	68,82	13,29	1,46

В таблиці 1 відображено розподілення студентів по рівням фізического розвитку і встановлені неоднакові показники як серед юношей-студентів, так і серед дівчаток-студенток ($t = 2$): з збільшенням віку не спостерігається рівномірного збільшення показників ні в одній з груп ($p < 0,05$).

Також був проведений аналіз індексу маси тіла досліджуваних студентів і отримані дані про те, що 76% юношей і 68,84% дівчаток характеризуються

по состоянию массы тела как имеющие физиологическую норму. Превышение массы тела наблюдается у 10,5% юношей и 4,82% девушек ($p < 0,05$). Ожирение выявлено у 7,27% юношей и 7,82% девушек; значительное ожирение – у 2,62% девушек-студенток ($p < 0,05$). Показатели дефицита массы тела в обследованных группах студентов не зарегистрированы.

Между основными антропометрическими признаками была выявлена положительная корреляционная зависимость во всех возрастно-половых группах. Из общего числа обследованных среднее физическое развитие имели 68,45% юношей-студентов и 68,82% девушек-студенток; ниже среднего – 13,33% юношей-студентов и 13,13% девушек-студенток; выше среднего – 14,85% юношей-студентов и 13,29% девушек-студенток; низкое физическое развитие имели 1,85% юношей-студентов и 3,3% девушек-студенток; высокое – 1,52% юношей-студентов и 1,46% девушек-студенток.

Наибольшие показатели темпа прироста по длине и массе тела, окружности грудной клетки получены в возрасте 18 лет в обеих группах студентов, как юношей, так и девушек (0,93 и 0,4% соответственно); по массе тела (7,03 и 3,76% соответственно); по окружности грудной клетки (3,99 и 0,58% соответственно).

Анализ индекса массы тела обследованных студентов свидетельствует о том, что 76% юношей и 68,84% девушек характеризуются по состоянию массы тела как имеющие физиологическую норму, превышение массы тела наблюдается у 10,5% юношей и 4,82% девушек ($p < 0,05$). Ожирение выявлено у 7,27% юношей и 7,82% девушек; значительное ожирение – у 2,62% девушек-студенток ($p < 0,05$).

На формирующем этапе исследования, посвященном воспитанию культуры здоровья среди студентов, повышению ценности здоровья, в образовательный процесс для экспериментальной группы был внедрен элективный курс «Формирование здоровья обучающихся». Продолжительность проведения формирующего эксперимента составила 3 года.

На завершающем этапе экспериментальной части работы проводилась оценка результативности системы здоровьесберегающих мероприятий среди студентов экспериментальной и контрольной групп (до и после формирующего эксперимента).

При анализе мониторинга физического развития и адаптационных возможностей организма студентов за период проведения формирующего эксперимента были получены положительные результаты по некоторым показателям физического развития студентов. Так, в экспериментальной группе увеличилось число студентов с показателем индекса массы тела (ИМТ) в пределах нормы на 8,0% (с 69,3% до 78,3%), преимущественно за счет уменьшения числа обучающихся с дефицитом массы тела; в контрольной группе данный показатель увеличился в меньшей степени - на 4,3%.

Средние показатели динамометрии (силы кисти) увеличились за годы обучения у юношей обеих групп, однако в экспериментальной группе этот показатель оказался выше: $48,7 \pm 0,76$ кг (повысился на 11,2%), в контрольной группе – $46,5 \pm 0,81$ кг (увеличился на 7,1%), $p < 0,05$.

Средние показатели динамометрии также несколько повысились за данный период у девушек обеих групп. В экспериментальной группе этот показатель оказался выше на 5,8% (до $27,3 \pm 0,8$ кг), чем в контрольной группе – на 2,3% (до $26,7 \pm 0,7$ кг), $p < 0,05$.

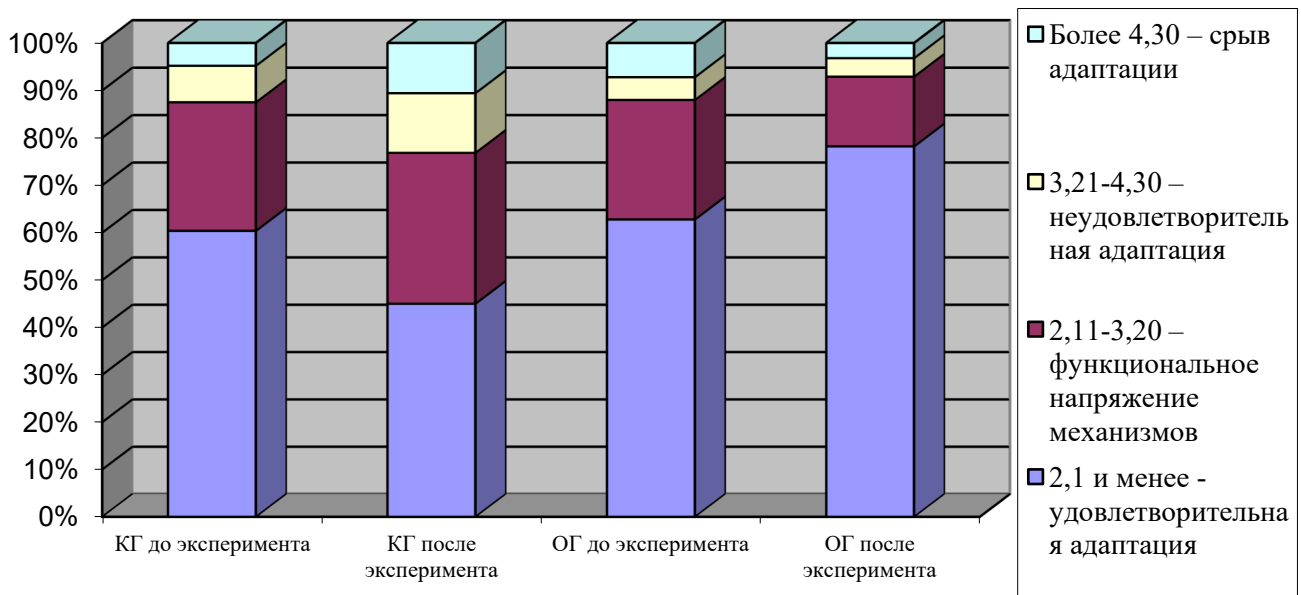

Рис. 1. Распределение студентов контрольной (КГ) и экспериментальной (основной) групп (ОГ) в зависимости от уровня адаптационных резервов до и после формирующего эксперимента (в %)

Показатели, характеризующие адаптационные возможности у студентов экспериментальной группы, улучшились после проведения формирующего эксперимента (рис.1). Так, количество студентов, имеющих адаптационный показатель в категории «удовлетворительная адаптация», увеличилось на 15,4%, тогда как в контрольной группе данный показатель снизился на 8,9%. Произошло уменьшение показателя в категории «функциональное напряжение механизмов адаптации» у обучающихся экспериментальной группы на 10,5%, тогда как в контрольной группе данный показатель увеличился на 9,3%.

Полученные нами результаты согласуются с результатами Н.П.Сетко, Е.В.Булычева, Е.Б.Бейлина (2017), в которых дана гигиеническая оценка функциональных резервов и адаптационных возможностей студентов Оренбургского государственного медицинского университета: характерны сниженные функциональные резервы от $20,5 \pm 2,5$ до $97,6 \pm 1,5\%$ и уменьшение удельного веса студентов от 1-го к 6-му курсу обучения на 40,4% с

удовлетворительной адаптацией, что является показателем ухудшения состояния здоровья студентов и требует разработки и внедрения комплекса профилактических мероприятий, направленных на снижение учебной нагрузки, нервно-психического напряжения, а также на повышение функционального адаптационного потенциала студентов медицинского учреждения высшего образования [5].

Заключение. Результаты проведенной экспериментальной работы свидетельствуют о том, что у студентов формируется мотивация на сохранение и укрепление собственного здоровья в результате организации целенаправленной работы по внедрению в учебный процесс здоровьесберегающих образовательных курсов. Важно внедрять ноосферное образование - наукоёмкие инновационные технологии учебно-воспитательной деятельности с выработкой духовных и ценностных ориентаций студентов вузов, что способствует мотивации системного, целостного мышления, направленного на здоровьесбережение и здоровьесозидание.

Список использованных источников

1. Ахмадуллина Х.М., Горбаткова Е.Ю., Ахмадуллин У.З., Титова С.П. Роль ноосферного подхода в формировании здоровьеразвивающей образовательной среды. Вестник ВЭГУ: Научный журнал, 2015. №5 (79):14-23.
2. Проскурякова Л.А., Лобыкина Е.Н. Структура и оценка эффективности мероприятий системы сохранения здоровья студентов. Гигиена и санитария. 2017; 96(1):79-84. <https://doi.org/10.47470/0016-9900-2017-96-1-79-84>
3. Сорокина Л.А., Буйнов Л.Г., Гун Г.Е., Кузнецов М.С. Исследование влияния физиолого-гигиенических элементов здорового образа жизни на функциональное состояние и работоспособность студентов педагогического вуза. Гигиена и санитария. 2021;100(2):142-146. <https://doi.org/10.47470/0016-9900-2021-100-2-142-146>

4. Базарбаева С.М., Динмухамедова А.С., Айзман Р.И. Региональные морфофункциональные особенности развития студентов казахской национальности. Гигиена и санитария. 2019;98(4):449-454. <https://doi.org/10.47470/0016-9900-2019-98-4-449-454>
5. Сетко Н.П., Булычева Е.В., Бейлина Е.Б. Гигиеническая оценка функциональных резервов и адаптационных возможностей студентов. Гигиена и санитария. 2017;96(2):166-170. <https://doi.org/10.47470/0016-9900-2017-96-2-166-170>

EMPLOYEE TRAINING METHODS AND STAFF PROVISION FOR NUCLEAR MEDICINE FACILITIES

Vladimir V. Pereygin

Doctor of Medicine (MD), Professor

Head of the Industrial Ecology Department

Saint Petersburg State Chemical and Pharmaceutical University

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0999-5644>

Nataliya A. Sklyarova

Ph.D. in Engineering Sciences

Associate Professor at the Industrial Ecology Department

Saint Petersburg State Chemical and Pharmaceutical University

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8545-8170>

Mikhail V. Zharikov

MSc Student

Saint Petersburg State Chemical and Pharmaceutical University

Lyudmila V. Sklyarova

MSc Student

Saint Petersburg State Chemical and Pharmaceutical University

This review examines problematic issues of providing trained personnel for nuclear medicine facilities and suggests employee training methods. The availability of properly trained personnel comes first among other principles of radiopharmaceuticals (RP) quality control, including modern equipment provision, access to up-to-date regulatory documents, validated control methods and organization

of internal audit system. Employees at nuclear medicine facilities are inevitably exposed to harmful hygienic factors of the working environment throughout the entire RP life cycle: the development, testing, production and civil circulation, while nuclear and radiation medicine facilities place the environment at risk of negative impact. Highly qualified specialists (responsible parties) should have knowledge, skills and abilities provided by special basic education to assess sanitary, hygienic and environmental risks and to comply with the Quality Management System (QMS) requirements for the stable operation of nuclear medicine facilities.

Radiation is widely used in modern medicine, both for the diagnosis of various diseases and functional disorders of internal organs with non-invasive treatment and for carrying out therapeutic procedures in the treatment of malignant neoplasms, both independently and in combination with other methods [1–3].

The number of medical radiological procedures is growing annually. The number of medical workers and other specialists involved in the provision of medical care is also increasing.

The main categories of medical practice using radiation are radiology (including interventional procedures) and nuclear medicine. In reality, the same people work in this area: medical workers with special professional training and other specialists without medical and pharmaceutical education.

Nuclear medicine, as a branch of clinical medicine, for scientific and practical study, assessment and planning of its prospects, in our opinion, should be considered from the design and development of its research and production facilities to the development and use of a finished product – radiopharmaceutical drugs for diagnostics and treatment of socially significant diseases in healthcare organizations.

The 14th edition of the Russian Federation's State Pharmacopoeia (Volume 2) reflects the list of quality indicators for the production of RP by industrial manufacturers or medical institutions, referring only to the quality of the product and its composition, packaging, labeling, transportation, storage, shelf life, etc.

Outside nuclear medicine facilities, there are always risks of radioactive contamination of personnel, patients and citizens, that is, problems of ensuring radiation and environmental safety.

Nuclear medicine is a high-tech field at the intersection of a number of disciplines: physics, nuclear physics, chemistry, technical, medical and biological sciences. To develop a product and set up production, one may need a team of experts – chemists, radiochemists, physicists, nuclear physicists, qualified doctors.

Nuclear medicine assumes a cross-sectoral approach to its activities; combination of various areas of science and technology; participation of objects owned by state and non-state organizations.

Various supervisory bodies of the executive power play a significant role in the activities of nuclear medicine facilities as follows: the Ministry of Health of the Russian Federation, the Federal Service for Surveillance in Healthcare (Roszdravnadzor), the Federal Service for Surveillance on Consumer Rights Protection and Human Wellbeing (Rospotrebnadzor), the Ministry of Industry and Trade of the Russian Federation, Federal Service for Environmental, Technological, and Nuclear Oversight (Rostekhnadzor) and others [4–6]. Each of them works according to its own rules, creating specific requirements for the final product – and these regulations, at times, combine in different ways.

Based on GMP rules, a drug at the production stage must be protected from any external influences, including humans. There are also counter requirements for radiation safety: the person who is engaged in production and the environment must be protected from radiation. It turns out that it is necessary to provide a double barrier.

Some questions arise when assessing the professional training of nuclear medicine facilities employees in the face of such problems. What basic education should a future specialist have? What should be the stages of his training for work at various nuclear medicine facilities?

Based on our review, we do not intend to answer these questions but to determine some problem-solving approaches to training of highly qualified nuclear medicine facilities specialists, which work at nuclear medicine facilities.

The RP life cycle is a set of interrelated processes of changing the state of products during their manufacturing, distribution, use, recycling, and final disposal [7] at nuclear medicine facilities.

Let us briefly characterize the features of nuclear medicine facilities and the groups of specialists who work for them in order to possibly determine the requirements for specialists, problematic issues and ways to solve them.

For diagnostics and therapy using nuclear technologies, medical isotopes of cyclotron and reactor production are used. To date, domestic corporations are engaged in the development and production of therapeutic and diagnostic equipment for the needs of nuclear medicine, as well as cyclotron-therapeutic complexes.

The main facilities of nuclear medicine are departments and centers for molecular imaging and radiotherapy with various configurations:

- Department of SPECT/CT diagnostics;
- Department of PET/CT diagnostics;
- Radiological department (CT, MRI, X-ray);
- Complex center for radionuclide diagnostics, including cyclotron-radiochemical complex, PET/CT, SPECT and SPECT/CT departments;
- Department of External Beam Therapy;
- Department of Contact Radiation Therapy;
- Department of Radionuclide Therapy;
- Proton and ionic complexes.

Solutions for equipping medical cyclotron complexes with technological equipment is as follows: synthesis modules, hot chambers, dispensers, radiation monitoring systems and other components.

In the RP production, like other drugs, it is necessary to take into account the provisions of the 14th edition of the Russian Federation's State Pharmacopoeia

(Volume 2) [8]; the GxP rules [9], as well as the requirements of a number of executive authorities (listed earlier) to ensure radiation and environmental safety.

For this, each nuclear medicine facility should have its own universal quality management system, including incoming and production quality control, in order, if possible, to avoid duplication and inconsistencies in a number of documents and the control procedure itself.

Practice has shown that, in order to comply with the above provisions and requirements of the QMS, highly qualified specialists (responsible parties) with a certain basic education, possessing the appropriate knowledge, skills and abilities are required.

Information on the job titles of specialists working at a number of facilities in Saint Petersburg, involving the RP treatment, was taken from the results of the Consolidated List of the Special Assessment of Working Conditions [10, 11] (Table 1).

Professional standards for the specialists working at facilities using radiation technologies have not been developed, resulting in a violation of the competence-based approach to their training.

Table 1. Extract from the Consolidated List of the Special Assessment of Working Conditions results related to radiopharmaceuticals managing

No.	Job title	RNTs of A.M. Granov	NMRCO of N. N. Petrov
1.	laboratory research assistant	yes	no
2.	paramedic-laboratory assistant	no	yes
3.	technician	yes	no
4.	technician for the operation and repair of equipment	no	yes
5.	researcher	yes	no
6.	doctor	yes	yes
7.	X-ray technician	yes	yes
8.	nurse	yes	yes
9.	technologist	yes	no
10.	engineer	yes	yes
11.	engineer for the operation of equipment	no	yes
12.	specialist	yes	yes
13.	nursing assistant	no	yes
14.	medical registrar	yes	yes

To regulate the work in the field of RP application, there is an order of the Ministry of Health of the Russian Federation of June 09, 2020 No. 560n “On approval of the rules for X-ray examinations” [12], which sets out the staffing tables of individual structural units (Table 2).

This document reflects the positions of medical professionals only. Of the non-medical ones, only engineering positions and medical physicist are included.

Table 2. Position names in the X-ray examination subdivisions

No.	Job title	Structural unit title
1.	Radiologist	X-ray room, X-ray room (fluorography), X-ray room (mammography), Dental X-ray, X-ray Computed Tomography room, Magnetic Resonance Imaging room, X-ray Osteodensitometry room, X-ray Topometry room, X-ray Department, Remote Consult Center for Radiation Diagnostics
2.	X-ray laboratory assistant	X-ray room, X-ray room (fluorography), X-ray room (mammography), Dental X-ray, X-ray Computed Tomography room, Magnetic Resonance Imaging room, X-ray Osteodensitometry room, X-ray Topometry room, X-ray Department
3.	Male nurse	X-ray room
4.	Nurse	X-ray Computed Tomography room, Magnetic Resonance Imaging room, X-ray Department
5.	Engineer	Magnetic Resonance Imaging room
6.	Medical Device Engineer	X-ray Topometry room
7.	Medical physicist	X-ray Topometry room, X-ray Department
8.	Head of the Department – medical specialist	X-ray Department
9.	Senior nurse or X-ray laboratory assistant	X-ray Department
10.	Clinical nurse manager	X-ray Department, Remote Consult Center for Radiation Diagnostics
11.	The head of the center – medical specialist	Center for Radiation Diagnostics
12.	Chief Nurse	Center for Radiation Diagnostics
13.	The head of the center – roentgenologist or radiologist	Remote Consult Center for Radiation Diagnostics
14.	Engineer for automated production control systems	Remote Consult Center for Radiation Diagnostics

A review of professional standards has shown that there are professional standards for handling radiation products only for workers in the nuclear industry (Table 3). Occupational Standards for workers in nuclear medicine facilities have not been developed.

Table 3. Professional Standards for the radiation product managing specialists [12]

Professional standard code	Field of professional activity	Type of professional activity	Name of the professional standard
24.001	Atomic Industry	Radioactive waste processing	Radioactive waste processor
24.006	Atomic Industry	Operation of a storage facility for liquid radioactive waste	Operator of a storage facility for liquid radioactive waste
24.060	Atomic Industry	Operation of special equipment for the processing of solid radioactive waste	Operator of special equipment for the processing of solid radioactive waste
24.061	Atomic Industry	Operation of special equipment for the processing of liquid radioactive waste	Operator of special equipment for the processing of liquid radioactive waste
24.067	Atomic Industry	Measurement of radiation characteristics of radioactive waste	Radioactive waste certification engineer. Engineer for measurement and accounting of radiation characteristics of radioactive waste
24.074	Atomic Industry	Organization and execution of works on analytical control of technological processes of production of MOX fuel	Engineer-radiochemist of the analytical control service for the production of MOX fuel

Based on the review of the nuclear medicine facilities staff provision in the field of radiation medicine and feedback from the heads of structural production and therapeutic units, it can be concluded that the training of specialists for work at nuclear medicine facilities should be interdisciplinary, resulting in receiving special and cross-sectoral competencies by students.

In our opinion, it is advisable for the interested parties working at nuclear medicine facilities, in cooperation with the Department of Industrial Ecology and employees of the Saint Petersburg State Chemical and Pharmaceutical University, to develop a “Master’s Competence Model” within the framework of the existing Master of Biotechnology program, specialization “Environmental Risks in the Organizations of the Pharmaceutical Industry”.

The starting point in the development of the model is the clarification of the competence system, taking into account the requirements of the state and employers at the facilities (in structural units) of nuclear medicine.

In the course of this work, it is planned to focus on a special model of the professional standard, which may become the basis for determining the professional level and improving the professional competencies of workers and their certification for nuclear medicine.

To describe the parameters of each unit of the professional standard model, it will be necessary to consider the labor functions of a specialist; actions to ensure the implementation of these functions; characteristics of the qualification level; required knowledge and skills [13, 14].

The employment potential for each specific trained specialist in the conditions of a particular region and individual organization is largely determined by professional (and special) competencies, which, we hope, will be determined and formulated taking into consideration the professional standards and requests of specific employers.

List of sources used

1. Ядерная медицина и перспективы ее развития в России и в мире // М-Health Congress: сайт. [Yadernaya medicina i perspektivy ee razvitiya v Rossii i v mire // M-Health Congress: sajt. (In Russ.)] Доступно по: <https://mhealthcongress.ru/ru/article/yadernaya-meditsina-i-perspektivi-ee-razvitiya-v-rossii-i-v-mire-95822>. Ссылка активна на 09.09.2021 г.

2. Родионова А. Пока Российский рынок ядерной медицины чрезвычайно мал // *Vademecum*. – 2018. – № 3. [Rodionova A. Poka Rossijskij rynek yadernoj mediciny chrezvychajno mal // *Vademecum*. – 2018. – № 3. (In Russ.)] Доступно по: https://vademec.ru/article/poka_rossiyskiy_rynok_yadernoy_meditiny_chrezvychajno_mal/. Ссылка активна на 09.09.2021 г.

3. Атомный взрыв: чем объясняется плачевное состояние Российской ядерной медицины// *Vademecum*. – 2018. – № 3. [Atomnyj vzryd: chem ob"yasnyaetsya plachevnoe sostoyanie Rossijskoj yadernoj mediciny// *Vademecum*. – 2018. – № 3. (In Russ.)] Доступно по: https://vademec.ru/article/atomnyy_vzryd_chem_obyasnyaetsya_plachevnoe_sostoyanie_rossiyskoj_yadernoy_meditiny/.

Ссылка активна на 09.09.2021 г.

4. Нагурный О.А., Рузиев Р.Д., Андреев О.И. Общая стратегия контроля качества выпускаемой продукции Филиала Завод «Медрадиопрепарат» // Москва: Федеральный центр по проектированию и развитию объектов ядерной медицины, 2017. [Nagurnyj O.A., Ruziev R.D., Andreev O.I. Obshchaya strategiya kontrolya kachestva vypuskaemoj produkcii Filiala Zavod «Medradiopreparat» // Moskva: Federal'nyj centr po proektirovaniyu i razvitiyu ob"ektov yadernoj mediciny, 2017. (In Russ.)]. Доступно по: http://www.fcpr.ru/netcat_files/userfiles/Nagurnyy_O.A._Obschaya_strategiya_kontrolya_kachestva_vypuskaemoy_produktsii_Filiala_Zavod_Medradiopreparat.pdf.

Ссылка активна на 09.09.2021 г.

5. Международное агентство по атомной энергии (МАГАТЭ): сайт. [Mezhdunarodnoe agentstvo po atomnoj energii (MAGATE): sajt. (In Russ.)] Доступно по: <https://www.iaea.org/ru>. Ссылка активна на 10.09.2021 г.

6. ВОЗ и МАГАТЭ выпустили проект руководства по GMP для исследуемых РФЛП Доступно по: <https://pharmprom.ru/voz-i-magate-vypustili-proekt-rukovodstva-po-gmp-dlya-issleduemyx-rfp/> Ссылка активна на 10.09.2021 г.

7. ГОСТ Р ИСО 14044-2019. Национальный стандарт Российской Федерации. Экологический менеджмент. Оценка жизненного цикла. Требования и

рекомендации. [GOST R ISO 14044-2019. Nacional'nyj standart Rossijskoj Federacii. Ekologicheskij menedzhment. Ocenka zhiznennogo cikla. Trebovaniya i rekomendacii. (In Russ.)].

8. Государственная фармакопея Российской Федерации / Министерство здравоохранения Российской Федерации. – 14-е изд. Том II, Москва 2018 [Gosudarstvennaya farmakopeya Rossijskoj Federacii / Ministerstvo zdavoohraneniya Rossijskoj Federacii. – 14-e izd. Vol.II (In Russ.)]. Доступно по: http://resource.rucml.ru/feml/pharmacopia/14_2/HTML/1423/index.html Ссылка активна на 11.09.2021 г.

9. Надлежащие фармацевтические практики (Good Practice, GxP) // Русский регистр: сайт. [Nadlezhashchie farmacevticheskie praktiki (Good Practice, GxP) // Russkij registr: sajт. (In Russ.)]. Доступно по: <https://rusregister.ru/standards/good-practice-gxp/>. Ссылка активна на 11.09.2021 г.

10. Сводная ведомость специальной оценки условий труда // ФГБУ «РНЦРХТ им. ак. А.М. Гранова»: сайт. [Svodnaya vedomost' special'noj ocenki uslovij truda // FGBU «RNCRHT im. ak. A.M. Granova»: sajт. (In Russ.)] Доступно по: <https://rrcrst.ru/dokumentyi.html>. Ссылка активна на 11.09.2021 г.

11. Сводная ведомость специальной оценки условий труда // НМИЦ онкологии им. Н.Н. Петрова: сайт. [Svodnaya vedomost' special'noj ocenki uslovij truda // NMIC onkologii im. N.N. Petrova: sajт. (In Russ.)]. Доступно по: <https://onco.tnmc.ru/kontakty/cpetsialnaya-otsenka-usloviy-truda/>. Ссылка активна на 11.09.2021 г.

12. Приказ Министерства здравоохранения РФ от 09.06.2020 № 560н «Об утверждении правил рентгенологических исследований». [Prikaz Ministerstva zdavoohraneniya RF ot 09.06.2020 № 560n «Ob utverzhenii pravil rentgenologicheskikh issledovanij». (In Russ.)].

13. Реестр профессиональных стандартов // Росминтруд: сайт. [Reestr professional'nyh standartov // Rosmintrud: sajт. (In Russ.)]. Доступно по: <https://profstandart.rosmintrud.ru/obshchiy-informatsionnyy-blok/natsionalnyy->

reestr-professionalnykh-standartov/reestr-professionalnykh-standartov/. Ссылка
активна на 11.09.2021 г.

14. Министерство просвещения Российской Федерации: сайт. [Ministerstvo
prosveshcheniya Rossijskoj Federacii: sajt. (In Russ.)]. Доступно по:
<https://edu.gov.ru/>. Ссылка активна на 11.09.2021 г.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

ХОРОВА ОСВІТА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Антіпіна Інна Олександрівна

Аспірантка кафедри теорії та історії культури

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

Хоровий спів – традиційна форма спілкування великих груп людей з Всесвітом. У багатьох світових культурах ми можемо знайти приклади колективного співу релігійного, обрядового змісту. Тисячолітній розвиток, еволюція та трансформація гуртового співу складають вагому складову культурно-мистецького простору.

Хоровий гуртовий спів – характерна риса слов'янських народів, який тісно переплівся з традиціями, релігійним та буденним життям українців. З прийняттям християнства хоровий спів став невід'ємною частиною народної культури.

З прийняттям християнства українська хорова культура базувалася на візантійських традиціях. Це зумовило необхідність підготовки церковних співаків. Виникнення в Київській Русі церков і монастирів сприяло утворенню шкіл, що стали центром писемності та вокально-хорової освіти. Для цих шкіл характерна системність та професійність, спеціальні вимоги до учнів шкіл.

Одночасно з професійною церковною хоровою освітою продовжувався розвиток народної культури і мистецтва, в основі яких лежав календарно-обрядовий фольклор, який передавався з уст в уста (старші люди передавали свої

знання дітям, вчили їх пісень, традицій та звичаїв, характерних для певного регіону України), що приляло збереженню традицій.

З початком нового періоду розвитку української культури у XVI–XVIII ст. ми спостерігаємо вплив тенденцій європейського Відродження. Для цієї епохи характерні три стилі в музиці: ренесанс, бароко і рококо. Період ренесансу – золота доба в розвитку української народної музики: з’являються нові жанри, ритми, музичні інструменти (ліра, кобза, бандура). Народні музиканти об’єднуються у цехи (кобзарські, лірницькі), при яких утворюють музичні школи, що заклали основу для професійної музичної освіти в Україні.

Одночасно з цим утворюються козацькі, січові, полкові школи, де так само навчали музики та співів. Необхідно зазначити, що козацькі хорові пісні складають великий прошарок в українському фольклорі як особлива форма гуртової(хорової) чоловічої пісні.

У період національно-визвольної боротьби в Україні (кінець XVI – початок XVII ст.) проти польсько-шляхетської експансії роль захисників українських національних інтересів беруть на себе братства, які створювали музичні школи і капели. Хоровий спів в братських школах був обов’язковим з перших років навчання. Використовуючи традиційні, автентично-українські принципи хорової освіти, такі школи приляли формуванню національних традицій вокально-хорової освіти та виховання.

Глухівська школа придворних співаків стала першим спеціалізованим музичним навчальним закладом для навчання співаків. Принципи та традиції, засновані в цій школі стали основою для сучасно мистецької освіти як в Україні так і за кордоном. Вихованці цієї школи, використовуючи саме ці принципи, виховували та навчали дітей по всій Лівобережній Україні, тим самим поширюючи високий викладацький рівень та педагогічні методи серед простого люду.

Друга половина XVIII ст. стала початком нового витка культурного розвитку українського народу. XVIII ст. стало періодом великого культурного

піднесення, у суспільстві почався природний процес формування нових культурних блоків.

З відкриттям університетів у Києві, Одесі, Харкові, хорова освіта вийшла на новий, високо професійний рівень. Більш пізні відкриття ліцеїв (Ніжин, Кременець, Одеса) певною мірою сприяло розвитку хорової освіти, але мовна реформа, що забороняла використання української мови, гальмувала розвиток національної культури та збереження традицій української музичної освіти.

Швидкий розвиток освіти в Україні XIX ст. став причиною формування української національної різночинної інтелігенції. Зростає інтерес до національної історії, традицій, культури українського народу. Це стає поштовхом до утворення нових ланок української мистецької площини – оркестрів, театральних та танцювальних труп, хорів, театрів. Необхідність в професійних кадрах стає поштовхом для утворення музичних товариств та музичних класів, які стають прототипом сучасних музичних вишів України. Так, у 1863 році у Києві відкривається філія РМТ, яка закладає основи для Київської консерваторії (Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського). Це стає основою вищої музичної освіти в Україні.

Сьогодні хорова освіта є невід'ємною складовою музичного освітнього процесу. Широка мережа музичних шкіл, як державних так і приватних, спеціалізовані музичні школи-інтернати для обдарованих дітей, обов'язковий хоровий спів на уроках музики продовжують традиції української хорової освіти та виконують важливу культуротворчу функцію. Музичні освітні заклади I-II рівнів акредитації (музичні училища) є в кожному обласному центрі, що гарантує безперервну музичну освіту та сприяє підтримці високого культурного рівня в регіонах.

Так, сучасна ситуація у світі сприяє пошуку нових форм взаємодії, люди об'єднуються в on-line спільноти для роботи, навчання та спілкування, утворюються віртуальні хори. Переміщення акценту з колективного на особисте, увага до деталей, формування нового типу учня-співака та викладача-

хормейстера, використання новітніх технологій та пошук нових форм хорового співу – все це характерні риси сучасної хорової освіти.

Таким чином, хоровий спів та музично хорова освіта, як його невід’ємна складова, упродовж усієї історії українського народу відігравали важливу роль. Сьогодні ми не можемо уявити жоден мистецький проект, жоден фестиваль чи концерт, навіть жодне свято без хорового співу. Гуртовий хоровий спів закладений у генах нашої нації, є невід’ємною частиною її культури і традицій.

Список використаних джерел

1. Безклуба С. Синкретизм культури Київської Русі (філософсько-естетичний аспект дослідження) : дис... канд. філос. наук: 09.00.08 – Київ: 1996. – 172 с.
2. Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники. – Київ: 1883. – Т. 1. – 464 с.
3. Жеплинський Б. Коротка історія кобзарства в Україні. – Львів : Вид-во «Край», 2000. – 195 с.
4. Ісаєвич Я. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI – XVIII ст. – Київ: Наукова думка, 1966. – 249 с.
5. Євтух М. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) : дис... д-ра пед. наук. у формі наукової доповіді : 13.00.01. «Загальна педагогіка та історія педагогіки». – Київ: 1996. – 70 с.
6. Козицький П. Спів і музика в Київській академії за 300 років її існування. – Київ: Муз. Україна, 1971. – 148 с.
7. Копержинський К. Музичне життя на Чернігівщині в другій пол. XVIII на поч. XIX ст. // Науковий збірник, 1927. – Інститут рукописів ЦНБ ім. В. І. Вернадського. – Ф. X, № 15023.
8. Левицький П. Прошлое Переяславського духовного училища // Речь, читання на акте в Переяславском духовном училище 13 октября 1888 г. По случаю исполнившегося 150-летия. – Київ: 1889. – 21 с.

9. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. Корецького; редкол.: Ю. Римаренко (відп. ред.) та ін. – Київ: Довіра: Генеза, 1996. – 942 с.
10. Наборъ въ Кіевъ певчихъ для придворной капеллы въ 1758 г. // Киевская старина. – 1891. – №3. – С. 513.
11. Проців Л. «Історія української музичної педагогіки» як навчальна дисципліна в педагогічному вищому навчальному закладі // Мистецтво та освіта. – 2003. – №2.
12. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.): Нарис / За ред. М. Д. Ярмаченка. – Київ: Рад. школа, 1991. – 384 с.
13. Сірополко С. Історія освіти в Україні. – Київ: Нукова думка, 2001. – 187 с.
14. Шреєр-Ткаченко О. Я. Григорій Сковорода – музикант. – Київ: Муз. Україна, 1972. – 76 с.
15. Ткаченко, О. М. Історія вокально-хорової освіти у навчальних закладах України (X–XVIII століття) / О. М. Ткаченко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. - Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. - Вип. 26. - С. 176-182

ЦИФРОВИЗАЦИЯ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЕТЕЙ И МОЛОДЕЖИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ КАК ПРИОРИТЕТ СТРАТЕГИИ ГОСУДАРСТВА

Ф. И. Храмцова, Академия управления при Президенте Республики Беларусь,
профессор кафедры государственного управления, доктор политических наук,
профессор, e-mail: flura.org@gmail.com

Динамика роста детерминантного влияния информационного фактора системных изменений в глобально-локальном мире закономерно отражена в цифровой трансформации образовательных систем на уровне дидактики как принципов, содержания, технологий, способов организации. Дидактический ландшафт образовательного пространства Республики Беларусь претерпевает необратимые изменения. В основе изменений - закономерности развития информационного общества, сопряженные с высоким темпом создания, обновления и применения информации во всех аспектах жизнедеятельности. Уникальность цифрового потенциала скорости информационного фактора - в превосходящем характере темпов роста в сравнении с такими ресурсами, как капитал, труд, энергия [9]. Концептуальному осмыслению противоречий процессов цифровой трансформации в сфере образования посвящено немало работ. Однако исследовательский ареал методологии цифровизации дополнительного образования детей и молодежи представлен недостаточно. Цифровизация сферы дополнительного образования детей и молодежи здесь обосновывается как системный процесс, приоритет политики государства, в контексте Национальной стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь до 2030 года.

Раскрытие тезисов требует введение в оборот понятия «дидактическая сингулярность дополнительного образования детей и молодежи» с учетом

изменяющейся информационной картины мира, социально-экономических, политических, педагогических детерминант. Целеполагание формулируемых тезисов опирается на концепты цифровизации дополнительного образования детей и молодежи (далее - ДОДМ) посредством цифровой компетентности педагогов; сетевой кластеризации республиканских и региональных ресурсов учреждений образования; развития медиа-среды; синтеза традиционной и цифровой дидактики. Концепты разработаны и апробированы в рамках авторского инновационного проекта «Внедрение модели республиканского методического кластера как ресурса развития дополнительного образования детей и молодежи» (2017-2020) на базе «Национального центра художественного творчества детей и молодежи» Министерства образования Республики Беларусь.

Исходной посылкой является «концепт» как инструментальная категория педагогической науки, обозначающей образовательный конструкт разработки принципов, методов цифровизации ДОДМ. Базовым концептом методологии цифровизации понимается *дидактическая сингулярность*, суть которой в сензитивности образовательной среды ДОДМ интересам, целям, когнициям субъектов развития на основе принципа гибкой персонализации образовательного маршрута, отбора информационно-коммуникационных технологий для создания новых образовательных продуктов - дидактических контентов. Реализация персонифицированного подхода в коммуникациях поколений «Z-Y» осуществляется посредством цифровых технологий с учетом особенностей поколения Z (свобода, независимость, потребность в самовыражении, повышенная сложность поисковых задач, нестандартность решений, сотрудничество) [5]. Применение цифровых технологий включает опору на компоненты воспитания, педагогической коррекции, адаптации [12]. Персонификация образовательного процесса осуществляется на основе информационно-коммуникационных технологий, системы баз данных, телекоммуникационных технологий, искусственного разума, робототехники, технологий облачного хранения, беспроводной связи, виртуального или

© Храмцова Ф.И.

расширенного пространства [8]. Специфика такой образовательной среды состоит в интерактивном способе обучения в условиях реально/виртуальной, трансграничной образовательной среды [3]. Моделирование информационно-образовательного процесса основано на объективации учебного контента, ряда дидактических материалов: текстовых, графических, мультимедийных, контроля знаний. Концепт сингулярности дополнительного образования детей и молодежи обусловлен возрастанием ценности информации, творчества, общения; ростом доли интеллектуального труда в структуре общественного производства [13].

Отсюда вытекает *концепт кластерного подхода* в сетевой организации республиканских и региональных методических ресурсов на примере проекта «Внедрение модели республиканского методического кластера как ресурса развития дополнительного образования детей и молодежи» (2017-2020) на базе «Национального центра художественного творчества детей и молодежи» (2017-2020). Проект реализует идеи STEAM-подхода и теории кластеризации М. Портера о «цепке науки, образования, практики», используемые в разных странах с целью развития конкурентоспособности, внедрения инноваций в деятельность организаций, производств и отраслей и, в целом, социальных и научно-образовательных систем [7]. Результаты проекта по кластеризации ресурсов методической сети проанализированы экспертным советом «Национального центра художественного творчества детей и молодежи». В частности, в ходе экспертных оценок эффективности реализации стратегии цифровизации (20.05.2020) актуализированы приоритеты: 1) цифровизация содержания, технологий обучения и способов организации образовательной деятельности в условиях республиканского методического кластера; 2) информатизация ресурсной, технической, научно-технологической базы; 3) профилизация программно-телекоммуникационной среды с использованием облачных сервисов; 4) повышение цифровой компетентности педагогов [10].

Анализ динамики цифровой трансформации как информационного универсума, носитель которого «феномен человека», по П.Т. Шардену, - дает основание разработки *аксиологического концепта* изменяющегося контура *медиасреды* дополнительного образования как ценностной информации к самоопределению. Содержание образования интегрирует программы на основе использования сетевого принципа воспроизводства образовательного контента *медиасреды* УДОДМ как динамичной, обновляющейся системы печатных, визуальных, аудиальных ресурсов. Организация медиасистемы основана на информационном взаимодействии, тем самым «активизируются потенциалы: информационный, редакционный, научно-технологический, экономический, аудиторный, организационный» [4]. В частности, структура медиaprостранства включает: 1) конструируемую субъективированную часть информационной картины мира; 2) разноуровневую информационную среду, потоки которой охватывают внутренний контур учреждения на микроуровне и внешний контур на мезо-, макроуровне взаимодействия информацией, энергией, ресурсами трех сред: социальной, культурной и образовательной. Анализ показал: медиакommunikации в сфере дополнительного образования требуют синтеза доцифровой дидактики и медиатехнологий. Предпринятое прогнозирование выявляет перспективу появления макроструктур интернет-коммуникаций, усложнения задач медиакomпетентности педагогических работников в освоении новых медиа, не исключая использования нейросетей, нейролингвистических инструментов и т.д. [2].

Такая перспектива цифровизации обуславливает *инструментальный концепт e-технологичности дидактики* и детерминаций мультипликативных функций педагога ДОДМ (учителя, воспитателя, тьютора, аналитика, проектировщика, инженера новых образовательных продуктов [1]. Мультипликативность педагога в структуре медиаобразования понимается как цифровая дидактическая реальность, приобретающая свойства константы закономерности цифровой дидактики [14]. Это отвечает приоритетам ЮНЕСКО

в области медиаобразования, компетенции требуют знание роли, места информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в образовании, в реализации программ, оценки уровня знаний; владение педагогикой; информационно-коммуникационными технологиями; навыками управления и самоуправления; самообразования [15]. Особенности цифровой трансформации в сфере образования состоят в «дидактической инженерии - совокупности методов анализа микро-, макро- образовательных процессов, средств конструирования продуктов, диагностико-оценочных инструментов» [11].

Системный подход в цифровизации дополнительного образования опирается на *институциональный концепт методологии*, в основе которого правовые нормы, юридические акты, стандарты цифровой экономики, социальной, образовательной сферы в целях развития человеческого потенциала. В стране обеспечены институциональные основы цифровизации, которые регламентированы на уровне Национальной стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь до 2030 года, в Декрете Президента Республики Беларусь №8 «О развитии цифровой экономики» (2017), Государственной программе развития цифровой экономики и информационного общества на 2016-2020 годы (2016), Стратегии развития информатизации в Республике Беларусь на 2016-2022 (2015), Концепции информационной безопасности Республики Беларусь (2019). Примерами институционального концепта приоритета цифровизации дополнительного образования детей и молодежи являются: программы, проекты инновационной деятельности; в частности, введение в эксплуатацию Национального детского технопарка, 48 объектов социально-культурной направленности, а также организаций дополнительного образования в рамках реализации Государственной инвестиционной программы на 2020 год.

Обобщая результаты разработки концептов методологии цифровизации дополнительного образования детей и молодежи, сформулируем выводы.

Разработано понятийное и методологическое наполнение концепта «дидактическая сингулярность цифровой трансформации ДОДМ» с учетом информационной картины глобально-локального мира, экономических, политических, социальных и педагогических детерминант. Главная задача цифровизации дополнительного образования детей и молодежи состоит в переходе от использования трансграничного контента в образовательном процессе к этапу генерации знаний, образовательных продуктов с участием личности обучающихся.

Выявлен организационно-сетевой концепт кластеризации локальных, региональных, республиканских методических ресурсов в цифровизации ДОДМ, практическая значимость методических кейсов региональных служб, полученных в ходе апробации инновационной проектной разработки «Внедрение модели республиканского методического кластера как ресурса развития дополнительного образования детей и молодежи» (2017-2020). Материалы обобщены в рамках регулярно научно-методических сессий, онлайн-конференций и представлены на официальных сайтах региональных учреждений образования детей и молодежи.

Обоснован средовой концепт динамики медиасреды, ее структуры, в виде трансграничных контентов, трансляций, массовых коммуникаций, рекламы творческих продуктов, кинопроектов, театральных, музыкальных постановок, шоу-программ, интеллектуально-творческих форм, изоморфных направлениям образовательной деятельности с учетом профиля учреждений. Раскрыта специфика феномена «медиасреда учреждения» как структурная единица сложноорганизованной медиасистемы общества.

Обоснован дидактико-инструментальный концепт е-технологичности дополнительного образования, ключевая роль подготовки педагогов «on-line» типа, с основами проективно-технологичного мышления, конструирования новых образовательных продуктов и ресурсов в условиях информационной

высокотехнологичной среды. Определены направления медиа-образования в структуре методологии цифровизации ДОДМ.

Раскрыт институциональный концепт методологии цифровизации, факторное значение в развитии информационной среды развития цифровой экономики, структурным базисом которой наряду с другими институтами выступает образование в целом и сфера дополнительного образования детей и молодежи, в частности, как один из приоритетов Национальной стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь до 2030 года.

Таким образом, концепты методологии цифровизации представляют собой научно-концептуальную систему принципов, методов персонализации маршрутов в информационно-образовательной среде; сетевой кластеризации научно-методических ресурсов, он-лайн инструментария; развития контура медиасреды как элемента медиасистемы; электронной технологичности дидактики; институционализации цифровой среды сферы дополнительного образования, образовательных стандартов, измерителей; совершенствования государственного управления процессами цифровизации дополнительного образования. Концепты методологии цифровизации сферы дополнительного образования детей и молодежи целесообразны для разработки и принятия управленческих решений в системе государственного управления в целях корректировки процесса реализации Национальной стратегии устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь до 2030 года [6].

Дополнительное образование детей и молодежи в Республике Беларусь понимается как особая генеративная подсистема национального образования, обеспечивающая трансмиссию развития конструктивного потенциала детей и молодежи, способной превратить информацию, знания, энергию в движущую силу экономического роста и повышения благосостояния общества.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. *Блинов, В.И.* Цифровая дидактика: модный тренд или новая наука? // Профессиональное образование. Столица. 2019. №3. С. 27-32. URL: <https://docplayer.ru/129454702-Cifrovaya-didaktika-modnyy-trend-ili-novaya-nauka.html>
2. *Вахнеева, А.А., Давыдова-Мартынова, Е.И.* Медиапространство современной школы. Открытое образование. Т. 21. № 6. 2017. С.81-91. DOI: <http://dx.doi.org/10.21686/1818-4243-2017-6-81-91>
3. *Данченко, Л.А., Зайцева А.С., Комлева Н.В.* Трансформация модели дополнительного образования в условиях цифровой экономики // Открытое образование. 2019. № 1(23). С.34-45. DOI: <http://dx.doi.org/10.21686/1818-4243-2019-1-000-000>
4. *Демина, И.Н., Шкондин, М.В.* Медиасистема России: методологические аспекты оптимизации / И.Н.Демина, М.В. Шкондин. // Вопросы теории и практики журналистики. – 2016. – Т. 5. – № 2. – с. 187–199.
5. *Ковалев, М.М., Головенчик, Г.Г.* Цифровая экономика: шанс для Беларуси: монография. – Минск: Изд. центр БГУ, 2018. С 127.
6. *Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 года [Электронный ресурс] / Министерство экономики Республики Беларусь. Режим доступа: <http://www.economy.gov.by/uploads/files/NSUR2030/Natsionalnaja-strategija-ustojchivogo-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitija-Respubliki-Belarus-na-period-do-2030-goda.pdf> (дата обращения 29.06.2020).*
7. *Портер, М.Э.* Конкуренция: пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2005. 608 с. URL: http://www.e-reading.club/djvureader.php/113281/5/Porter_-_Konkurenciya.html.
8. *Пахомова, Т.Е.* Формирование ИКТ-компетентности студентов педагогического колледжа с учетом междисциплинарной интеграции в условиях цифровизации образования: специальность 13.00.01: автореферат диссертации © *Храмцова Ф.И.*

на соискание ученой степени кандидата педагогических наук / Пахомова Татьяна Евгеньевна; Забайкальский государственный университет. – Улан-Удэ, 2020. – 24 с.

9. *Тоффлер, Э.* Шок будущего: пер. с англ. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. 557 с. URL: http://yanko.lib.ru/books/cultur/toffler-future_shock-ru-1.pdf.

10. *Храмцова, Ф.И., Васильченко, Н.В.* Особенности цифровизации дополнительного образования детей и молодежи в Республике Беларусь // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. 2020. № 5-2. С.134-141. DOI: 10.24411/2500-1000-2020-10517.

11. *Чошанов, М.А.* Е-дидактика: новый взгляд на теорию обучения в эпоху цифровых технологий // Педагогическое образование в современном мире. 2018. №2. С.16-17. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/e-didaktika-novyuy-vzglyad-na-teoriyu-obucheniya-v-epohu-tsifrovyyh-tehnologiy>

12. *D. Tapscott.* The digital Economy: promise and peril in the age of Networked Intelligence - Pw C., 1995. P.20, DOI:10.5860/choice.33-5199

13. *F.I. Khramtsova, M.A. Erofeeva, A.I. Terekhova, N.N. Voroshilina, E.M. Andreikovets* The organizational and determinant model of the educational cluster Higher Education Institution // Revista San Gregorio, 37 (2020), pp. 30-42. DOI: <http://dx.doi.org/10.36097/rsan.v1i37.1262>

14. J. Loughran Pedagogical reasoning: the foundation of the professional knowledge of teaching // Teachers and Teaching, 25 (5) (2019), pp. 523-535.

15. M.A. Erofeeva, I.V. Ulyanova, I.V. Plakhotnikova, et al. Reforming and developing socialization of children with limited abilities (mild intellectual disability) // Electronic Journal of General Medicine, 16(2) (2019a), pp.112-116. URL:<https://pdfs.semanticscholar.org/93d9/5a04696652c7357a7f528bf207f4c667b235.pdf>

ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІА-ОСВІТНІХ ЕЛЕМЕНТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ

Шелупахіна Тетяна Володимирівна

канд. філос. наук, доцент,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ID <https://orcid.org/0000-0002-9286-6439>

Красносельська Катерина Миколаївна

канд. філос. наук, доцент,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ID <https://orcid.org/0000-0002-2831-9924>

Застосування медіа-освітніх елементів у професійній підготовці здобувачів вищої освіти є важливим, оскільки надає майбутнім фахівцям додаткових можливостей в галузі професійної та особистої самореалізації через практичну, творчо спрямовану професійну діяльність. Дана обставина є особливо актуальною в наш час, відмічений динамічними змінами на ринку праці. Застосування медіа-освітніх елементів у професійній підготовці здобувачів вищої освіти в університеті переслідує подвійну мету: (1). – підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з системою сучасних медіа; (2). – відпрацювання рефлексії і критичного мислення як механізмів медіа-грамотності, що забезпечує свідоме споживання медіа-продукції, сприяє орієнтуванню в медіа-просторі, допомагає осмисленню власних медіа-потреб, допомагає адекватному та різнобічному оцінюванню змісту й форми медіа-текстів. Своєрідним «над завданням» застосування медіа-освітніх елементів у професійній підготовці здобувачів вищої освіти є розвиток здатностей особистості до медіа-творчості, а на цій основі - формування вмінь

використовувати продукти медіа творчості в структурі майбутньої фахової діяльності.

У змісті «Концепції впровадження медіа-освіти в Україні» підкреслюється, що «на взаємодію з різноманітними медіа (преса, радіо, кіно, телебачення) припадає вагома частка вільного часу громадян України, чим зумовлюється їх значний вплив на всі верстви населення, передусім дітей і молодь» [1]. У зазначеному документі відмічається також, що медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюються не тільки на провідний чинник соціалізації, але й на потужний чинник «стихійного соціального навчання». Відтак робиться висновок щодо існування нагальної проблеми розвитку медіа-освіти, одне з головних завдань якої полягає в «запобіганні вразливості людини до медіа-насильства і медіа-маніпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіа-залежностей» [1].

Отже, беручи до уваги наведені міркування, можна наголосити, що застосування медіа-освітніх елементів у професійній підготовці здобувачів вищої освіти є актуальною науково-педагогічною проблемою. У сучасних дослідженнях розв'язанню питань впровадження медіа-освітніх елементів у професійну підготовку здобувачів вищої освіти в університеті приділяється значна увага. Наукові розробки в даній галузі торкаються важливих проблем сприйняття та оцінки сучасної медіа-продукції, порушують питання технізації та інформатизації культурного й мистецького простору, підкреслюють суперечливий вплив сучасних медіа на молодь. Отже, розв'язання питань застосування медіа-освітніх елементів суттєво впливає на оптимізацію професійної підготовки здобувачів вищої освіти в університеті.

Теоретичну основу досліджень складають наукові роботи, присвячені вивченню сутності сучасних медіа (радіо, кіно і телебачення, паперових та електронних засобів масової інформації), історії їх розвитку, особливостей функціонування в соціумі, специфіки впливу на особистість; окрему галузь

досліджень складають питання творення специфічної медіа реальності засобами нових технологій (М. Кастельс, М. Луман, М. Маклюен, В. Савчук, Е. Тоффлер та ін.); слід також звернути увагу на дослідження медіа культури як чиннику динамічного розвитку соціального середовища (О. Кузнецова); дослідження культурологічних вимірів медіа (роботи Н. Кирилової); праці з медіа психології (Л. Найдьонова); дослідження соціально-психологічних аспектів медіа культури особистості (О. Барішполець, О. Голубєва та ін.); вивчення медіа мистецтва як чиннику саморегуляції культури (О. Балашова).

Починаючи з 90-х років минулого століття постало як актуальне вивчення педагогічних аспектів медіа культури, наслідок чого були створені інноваційні методики медіаосвіти у вищій школі (роботи А. Федорова, Г. Онкович); здійснений аналіз компонентів медіаосвіти та медіа грамотності (наукові роботи В. Іванова, О. Волошенюка, Л. Кульчинської та ін.), вивчались питання профілактики деструктивних впливів медіа на дітей та молодь (О. Мерзлякова).

Аналіз наукових джерел доводить, що застосування медіа-освітніх елементів у навчанні враховує досвід художньо-естетичної освіти та виховання молоді. Утім дані соціологічних досліджень свідчать, що здобувачі вищої освіти в університеті, в тому числі й ті, що навчаються на мистецьких спеціальностях, нерідко обмежують власні художньо-естетичні потреби творами масової культури; при цьому здобувачі не здатні, як правило, дати аргументовану естетичну оцінку різноманітній медіа продукції, не готові до використання творів медіа-мистецтв, зокрема, візуальних арт-об'єктів, екранних творів, мультимедійних інсталяцій тощо у майбутній професійній, виховній або культурно-просвітницькій роботі. Відтак ми констатуємо протиріччя між високим рівнем накопиченого теоретико-методологічного та науково-педагогічного знання, узагальненим досвідом впровадження медіа-освітніх елементів у навчальний процес вищої школи, з одного боку, і недостатньою розробкою практичних засад застосування медіа-освітніх елементів у професійній підготовці здобувачів вищої освіти в університеті.

З метою більш детального вивчення питань практичного застосування медіа-освітніх елементів у професійній підготовці здобувачів вищої освіти доречним є звернення до мистецького досвіду. Зокрема, слід звернути увагу на опосередкування сучасних художніх практик феноменами медіа, що актуалізує питання буття мистецтва в медіальному просторі. У структурі професійної підготовки здобувачів вищої освіти в університеті йдеться про необхідність вивчення історичної еволюції медіа-засобів, здійснення аналізу культурних трансформацій мистецтва, що відбувались у різні часи під впливом медіа, зосередження уваги на питаннях переосмислення традицій минулого в практиці «нових медіа». Особливо значущим убачається наголос на стратегіях «олюднення» сучасного цивілізаційного простору, котрі реалізуються через використання технічних інновацій в мистецькій творчості. Саме в таких стратегіях, на наш погляд, реалізується гуманістична місія мистецтва доби медіа.

Використана література

1. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ispp.org.ua/news_44.htm>.

Самостійне електронне текстове
наукове періодичне видання комбінованого використання

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІКИ

Матеріали

VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Київ, 22 вересня 2021 р.)

VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки»
(м. Київ, 22 вересня 2021 р.)

Адреса оргкомітету та редакційної колегії:

м. Київ, Україна

E-mail: conference@openscilab.org

www.openscilab.org

ISSN 2709-6750

9 772709 675056